

Velencei-tó
KÖRNYÉKI TÖBBCÉLÚ KISTÉRSÉGI TÁRSULÁS

Gárdony
Kápolnásnyék
Nadap
Pákozd
Pázmánd
Sukoró
Velence
Vereb
Zichyújfalu

Velencei-tó Környéki Közkincs Kerekasztal

2011.

OKM/NEFMI

KÖZKINCSES
PROGRAM

Közkincs pályázata

Velencei-tó Környéki Többcélú Kistérségi Társulás

Kistérségi legendás történeteinkből

2011.

Néhány szó az Olvasóhoz

A legenda tisztelgés valami előtt: köztük a legfontosabb - az ember előtt. Emlékezés az egyszerű emberre és a történelmi hősré. A hozzájuk kapcsolódó történetek hidat képeznek nemzedékek között. Nagyon fontos összetartó gyökerei ezek egy közösségnek. A legendák nélkül nehéz lenne megérteni azt a ragaszkodást, ami az idősebb embereket a településükhöz köti. Lehet a legendákat egy ki nem mondott esküként is elfogadni? Igen, mert ha megszűnnek, az álmok is elmúlnak. Nem lesznek csendes és harsogó csodák, amelyekhez minden embernek módja van hozzátenni valamit – a saját életéből. Értékek hordozóivá válhatunk, amelyekkel nem leszünk ott hontalanok ebben a nagy világban.

Köszönöm a Közkincs Kerekasztal Tagjainak, hogy segítettek egy kicsit bepillantani a Velencei-tó környéki települések máig csengő legendás történeteibe.

*Kissné Vörösmarty Mária
Közkincs Kerekasztal vezető*

Gárdony – Dinnyés: Tóth Attiláné, Tabi Orsolya

Kápolnásnyék – Kupi László

Nadap – Nagy Gabriella, Sidóné Koller Andrea

Pákozd - Kissné Vörösmarty Mária

Pázmánd - Lukács Józsefné

Sukoró – Párkányi András

Velence – Ludassy zsuzsanna

Vereb – Kerekes Erzsébet

Zichyújfalu – Zámbo Jánosné

Köszönjük mindenkinek, aki személyesen segítette a gyűjtőmunkát.

Forrás: tájékozódás, internet

Címlapkép:

Makk László (Pákozd) festménye

Belső borító fotó:

Stoffán György Nimród

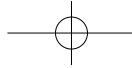

KISTÉRSÉGI LEGENDÁS TÖRTÉNETEINKBŐL

2011.
5011

ЛОБЛЕВЕЛЕИМКБОГ
КИСТЕРСЭГИ ГЕЦЕНДЪС

Szerkesztés és tördelés

Stoffán György©

A JULIANUS ÚTKÖNYVEK ÉS
A JOHANNES HOLLER REISEBÜCHER

TULAJDONOS KIADÓJA

H-2456 Besnyő, Pf: 4

www.hungarica.hu

julianus1998@gmail.com

Kiadja

A VELENCEI-TÓ KÖRNYÉKI TÖBBCÉLÚ
KISTÉRSÉGI TÁRSULÁS

FELELŐS SZERKESZTŐ

KISSNÉ VÖRÖSMARTY MÁRIA
KÖZKINCS KERÉKASZTAL VEZETŐ
2481 VELENCE, BALATONI U. 65.
www.velencei-to.hu

HU ISSN 2060-0496

A kiadványt támogatta:

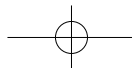

OKTATÁSI
ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM

OKM/NEFMI

KÖZKINCS
PROGRAM

Pákozd

Nemeskőcsag Tagiskola

Az Ingókövek és a Bella-tó kialakulása - Szabó Doróttya 6. osztály

Egyszer volt, hol nem volt, hegyek-völgyek között volt egy nagyon szép falucska. Békés emberek lakták, a neve Pákozd volt. Az emberek földművelésből és állattenyésztésből éltek. A faluban lakott két család, a Varga Pistái és a Nagy Izabellái, akik szüleikkel éltek Pákozdon. Szorgalmas, munkakedvelő emberek voltak, így jómódban élt mind a két fiatal. Elhatározták, ha az idő eljön, egybekelnek, s ezzel a szülők is egyetértettek. Egyszer katonák, huszárok lovagoltak végig a főutcán, toborozni jöttek, szép, vállas ifjakat hívtak Kossuth zászlaja alá. Varga Pista is felkerült a listára. Búcsúzni indult szép Izabellához.

- Drága kincsem, drága Bellám, katonának hívnak, messzi földre megyek, védeni hazámat.
- Édes Pistám, ne menj, vannak már nélküled is elegen.
- Nem tehetem, szerelmem, gyáva nyulak futnak a vész elől, engem apám nem erre tanított!
- Tudom, de féltetek nagyon, veszélyes a fegyver!
- Szavam adom, édes szerelmem, igyekszem vissza hozzád, és megtartjuk a menyegzőt.
- Várlak minden nap, minden éjjel, könnyes szemmel.
- Ne búslakodjál, imádkozzál értem, és visszatérek.

Forró csókkal váltak el egymástól. Izabella, míg karja bírta, integetett Pista után. Múltak a napok, hetek, hónapok, Iza a falra karcolta a rovátkákat, így számolta a napokat. Varga Pistát hiába várta, hír sem jött felőle soha többet.

A leány szomorúságában addig sirt, még a szép Pákozd közepén egy gyönyörű tavacska lett. Mikor Nagy Izabella összes könnye elfolyt, a faluban szörnyű robaj hallatszott. Azt beszéltek, akkor keletkeztek a föld mélyéről az Ingókövek, s a falusiak azt mondták rá, hogy Varga Pista megkövesedett szerelmes szíve inog a falu felett. A Bella-tó és az Ingókövek örök látványosság szép falunk, Pákozd látogatóinak.

A sziklák óriásai - Molnár Máté 6. osztály

Messze, a falu határán túl, ahol a fény alábukik a hegynek, élt három óriás. A Velencei-hegység sziklái között ebédeltek, beszélgettek. Hatalmas étvágyukkal, rettenetes erejükkel, félelmetes harapásukkal ropogtatták a köveket. A kiharapott kockakövet őrizetlenül sosem hagyták.

- Sosem tudhatja meg senki, hogy itt található az örök élet forrása! – szólalt meg a legöregebb óriás. A faluban azonban már híre ment a csodálatos forrásnak. A szegény legénynek sorra próbálták szerencsét, de mind odavesztett.

A pákozdi főbíró csak nem hagyta nyugodni a dolog. Legidősebb fia elindult a forrás keresésére. Az erdő szélén megpihent, elővette a hamuban sült pogácsáját.

- Adj egy falatot!- kérlette egy manó.
- Nem adok én, hosszú út áll még előttem. –mondta a legidősebb fiú. Azzal tovább indult. Mikor az óriásokhoz ért rettenetes hangjukkal elijesztették. Útnak indult a bíró középső fia.
- Adj egy falatot a pogácsádból! Nem bánod meg! – szolt a manó.
- Eredj innen! – kiabált rá a középső fiú. Őt is várta a bíró, de haza nem ért többé. A legkisebb fiú is szerencsét próbált. A manóval együtt falatoztak.
- Ha bajba kerülsz, rázd meg a csengőt, és én ott termek.

Azzal útnak indult a fiú a sziklákhoz. Már messze járt, amikor hallotta az óriások hangját.

- Valaki jár itt!

- Emberszagot érzek!

A bíró legkisebb fia elbújt. Onnan figyelte a megzavarodott óriásokat. Csengőjét megrázta, s láss csodát, a manók serege a levegőben körbe táncolt. Az óriások úgy elszedültek, hogy hanyatt estek. A fiú közelebb merészkedett, de a követ nem tudta elmozdítani. Csengőjét megrázta, és a manó megjelent. Egy varázsigt tanított neki: - „Kocka-kő mozdulj meg! Élet vize csordulj meg!”

Ezután a feltörő forráshoz tartotta kulacsát a legkisebb legény. Futott haza, ahogy a lába bírta. Jutott az élet vízből mindenkinek elég. A nép boldog volt. A forrást te is megtalálod, ha sétálsz Pákozdi környékén. Úgy nevezik, hogy Anikó-forrás. Még ma is élnek, mert a forrás vize halhatatlanná tette a falu lakóit.

A Velencei-tó és a Bella-tó kialakulása - Mohos Edina 6. osztály

Régen történt egy csata után, hogy újra építették a falut, amikor minden rom volt és sokan meghaltak. Az egyik romos házban egy idős hölgy élt. Nagyon ritkán, vagy tán soha nem látták mosolyogni. Egy nap hírnök érkezett a faluba. - Figyelem, figyelem! Pákozdi lakói! A szomszéd településre egy új várat építettek, és odaköltözött egy nemes három lányával! Az a hír járja, hogy a három lány közül a két nagyobbik rettentően gonosz, undok és kapzsi, ám a harmadik gyönyörű teremtés, tiszta lelkű, kedves, jóra való leány. Hanem az apjuk, hej, az olyan, mint a két idősebbik. Szóval a gróf úr férjhez adná az egyik lányát. De nem ám egy egyszerű házasságról van szó! Jutalom is jár a házassággal együtt: az új vár és a környékbeli falvak és városok. Az udvarlókat a várkert szökőkútjánál várják a hölgyek." - fejezte be a hírnök.

A rejtélyes hölgynek volt egy sármos, erős, jól nevelt, okos fia, László aki úgy döntött, hogy udvarolni indul a gróf kisasszonyoknak. Elővezette az istállóból ünnepi díszbe öltöztetett pej lovát és elindult a gróf udvarába. Az örök a hölgyek elé vezették a kerőt, ahol külön-külön beszélgetett mind a hárommal.

A legidősebb, Mária volt az első.

- Mondj valamit magadról! - szólt a legény.
- Nem tudok mit mondani, legalábbis olyat nem, ami tetszene neked.
- Miért szeretnél hozzám jönni?
- Mert erős vagy és délceg.

A középső lánnyal, Bellával ugyanígy beszélgetett. Majd a legfiatalabb, azaz Angelika következett:

- Mesélj nekem valamit magadról!
- Szeretek kötni, szoktam segíteni, de apám szemében fekete bárány vagyok.
- Miért szeretnél hozzám jönni? - kérdezte László kicsit elpirulva.
- Amíg nem ismerlek, nem mondok véleményt neked.

Lászlónak tetszett ez a válasz, ezért minden este, éjféljárt itkon találkoztak a várkert legeldugottabb zugában. Már vagy egy hete találkoztak, mire rájöttek, hogy mennyire szeretik egymást. Elérkezett a nap, amikor a vár díszbe öltözött. A gróf lányai is gyönyörű menyasszonyi ruhákba bújtak. László férfias huszári ruhában lovagolt be a várkertbe. Lova az ország színeibe volt öltöztetve. A nép csak bámult, s szavamra mondom, hogy volt olyan, aki a nagy pompa láttán irigykedni kezdett, és olyan is, aki csodálkozott, mert ilyet még nem látott. Az örömapa felszólította a vőlegényt, hogy válasszon a három úri hölgy közül. A két idősebbik lány illegette magát, hátha így tetszeni fognak álmaik hercegének.

- Angelika. - hallatszott László szájából a döntés.

Mindenki csodálkozva nézett a boldog párra még a gróf úr is. A két idősebbik testvér kétfelé futott zokogva. A legidősebb annyit sírt, hogy megtelt egy meder a könnyeivel. Mivel Velence mellett zokogott, a tó neve Velencei-tó lett. Bella egy dimbes-dombos helyen sírdogált, de annyit, hogy ott kisebb tó keletkezett. A grófkisasszonyról nevezték el a tavat Bella-tónak. Az ifjú pár udvarába hívatta az esküvő után László anyját, hogy éljen velük. Ekkor látták az idős hölgyet először mosolyogni. Boldogok voltak hatalmukkal, bírodalmukkal, László anyjával és Angelika apjával, amíg meg nem haltak.

Mesét rejtő Ingókövek - Törzsök Petra 5. osztály

Nagyon régen, amikor Pákozdi és Sukoró még királyság volt, akkor történt, amit elmesélek. Történt egyszer, hogy a sukorói király lánya és a pákozdi király fia szerelembe esett.

A két királyság közt húzódó domboldalon boldogan ugrattak lovaikkal és sétálgattak órákon át. A hatalmas varázserővel bíró sukorói király, és a szeretet erejével gyógyító pákozdi király mit sem sejtett gyermekük szerelmes kalandjairól. Egy nyári napon a herceg és hercegnő éppen az Angelika-forrás fölött ugrattak, mikor a hercegnő lova megbotlott, és ő holtan esett le lováról.

Reszkető ölében vitte a hatalmas sukorói király elébe a herceg halott mátkáját. A király éktelen haragra gerjedt:

- Ezért meglakolsz királyfi! Megölted egyetlen lányomat. Hatalmas kőlavínát zúdítok királyságodra!
- Engem büntessen, ne a népemet, ne rombolja le országunkat, szépen kérem!

De a király hajthatatlan volt. A pákozdi-sukorói domboldalon varázsserejével hatalmas köveket görgetett a királyság felé. Szerencsére éppen idejében érkezett a pákozdi király. A domboldalon, félúton a szeretet erejével állította meg az óriási köveket.

Ennek a nyomát még ma is láthatjuk, így alakultak ki ugyanis az Ingókövek. A királyfi talán máig is siratja mátkáját. Könnyei a Bella-tavat táplálják.

A varázsvízű tó - Gulyás Dóra 6. osztály

Egyszer volt hol nem volt, volt egyszer egy öreg király, aki Budán lakott. A felség nagyon beteg volt. Elküldte a lányát a csodapatakhöz, ami a palota mellett csordogált. Ezt a patakat egy háromfejű kutya őrizte, akit csak a királykisasszony csókja tudott megszelídíteni. A kutya nagyon játékos volt, kiverte a királykisasszony kezéből a csuprot. A lány nagyon szomorú lett. Így szólt a kutyához:

- Ezt nem lett volna szabad csinálnod, most apukám nem fogja időben megkapni az italt és bármelyik percben meghalhat!

Hazafelé a királykisasszony meggpihent a Velencei-hegység lábánál, és keservesen sírdogált hét napon át. Amire megnyugodott a könnyeiből egy nagy tó lett. A vállára repült egy arany tollas madár.

- Mi a baj? Mért sírdogálsz?

- Azért mert apukám bármelyik percben meghalhat. Van a palotánknak egy csodapatakja, abból mertem, de a patakat védő kutya kiverte a kezemből a csuprot. – mondta a lány.

- Egy percig se búslakodj, a könnyeidből kialakult tó vize varázslatos. Használd ezt és meggyógyul az apád!

A madár csőrében hozott egy aranyfiolát. A királylány mert egy fiola vizet, és sietett hazafelé. Megitatta az apját a tó vizével. A király felébredt és sokkal jobban lett. A lány boldogan mosolyogva megölelte az apját.

A szerencsés gyógyulás után mindenkinek elmesélték a történetet, és a tavat elnevezték „Varázsvízű Velencei-tónak”. Ezután boldogan éltek, még meg nem haltak.

Pákozdi varázspor-bor - Antal Petra 5. osztály

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy falu. Az volt a neve, hogy Pákozdi. Nem sokan látogatták, hisz a hegyek között rejtőzött. Az itt élő emberek szőlőtermesztéssel is foglalkoztak, mert szegények voltak, s a szőlő finom ennivalóval szolgált számukra. Nem tudták, hogyan kell bort készíteni.

Egyszer betévedt a faluba egy tündér, és így szólt egy szőlőtermesztő fiúhoz:

- Látom, nem sokat terem a szőlőd!

- Ez az én nagy bajom, pedig már évek óta próbálkozom!- felelt a fiú elkeseredve.

- Lehet, hogy nem jó a talaj, vagy nem gondozod rendesen a töveket! Adok neked egy varázsport. Szórd ezt a földbe, s egy hónap múlva meglátjuk, mi lesz!

A tündér ezután eltűnt, mint a kámfor. A fiú megfogadta a tanácsot, s egy hónap múlva akkora szőlőfürtök lógtak az indákon, hogy csoda, hogy nem szakadtak le. A tündér ekkor tért vissza.

- Látom, megfogadtd a tanácsomat!

- Bizony, - felelt az ifjú boldogan – s meg is lett az eredménye! Már csak az a kérdés, hogy nevezük el ezt a csodaszép szőlőt! Nevezük Varázspor-szőlőnek! - javasolta a tündér, s újra eltűnt. Hamarosan eljött a szüret ideje. Kiderült, hogy ekkora mennyiségű szőlőt az egész falu lakossága sem tud elfogyasztani. Az ifjú kínálgatta mindenkinek, ám az sehogy se akart elfogyini. Végül a megmaradt szőlőfürtöket egy nagy gödörbe hordták, s otthagyták a falu szélén. A hegyen lakó tündérlányok napokon át jártak ide, csemegézni belőle. Történt azonban, hogy a távolabb lakó óriások birkózversenyre gyűltek össze. Pont abban a gödörben akartak megmérkőzni egymással, ahová a szőlőt szállították. Addig birkóztak, míg az összes szőlőt kikaposták a szemekből. Látna a kárt, a tündérek a szőlőlevelet hordókba gyűjtötték, s elvitték a barlangjukba. A szőlőt termelő ifjú másnap hiába ment a gödörhöz, nem talált benne semmit. Odahívta az egész falut, s addig sírtak-ríttak, míg a gödörben egy nagy tó keletkezett. A fiú a szerelméről el is nevezte Bella-tónak.

A tündér megsajnálta a fiút, visszament hozzá, s így vigasztalta:

- Ne sírj, ne búsulj, te legény! Idehozom neked a hordókat, de két hónapig hozzá ne nyúljatok! Ebben van a szőlőd leve, amit meghintettem varázssporral. Két hónap múlva nyissátok meg a hordókat, s kóstoljátok meg, ami benne van! De vigyázzatok, csak keveset szabad inni belőle egyszerre!

A legény megint szót fogadott. Erősen őriznie kellett a hordókat, mert ennek a falunak a lakosai nagyon kíváncsi emberek, s állandóan megpróbálták bekukucskálni az edényekbe.

Két hónap múlva a szőlő levét átszűrték, megkóstolták, s nagyon meglepődtek rajta, hogy milyen finom az új tündérial. Így tanultak meg a pákozdiak bort készíteni. A tündér emlékére Varázssporbornak nevezték el, de ma már úgy ismerjük, hogy Cabernet Savignon. A fiút pedig úgy hívták: Lics Balázs. Leszármazottai ma is borkészítéssel foglalkoznak Pákozdon.

Pázmánd

Kempelen Farkas Tagiskola Pázmánd

Nefelejcs - Viniczai Kinga 5.osztály

Régen, amikor a dinoszauruszok már rég kihaltak, egy kék picinyke virág nyílt a pusztai mezőn. A távolban egy magányos öreg ház állt néhány gazdasági épülettel, a Gyulatanya.

Ezen a tanyán boldogan élt egy család: apa, anya és a kislányuk. Sokszor sétáltak együtt a mezőn. Nézték a természet csodáit, az apró bogarakat, a felhőket, a fűszálak között ugráló szöcskéket. Egyszer csak észrevették a kék virágot. Elcsodálóztak a virág szépségén, kedves egyszerűségén. Vidámak voltak és gondtalanok. Telt-múlt az idő, az apa levelet kapott, amelyben szomorú hír állt. Kitért a háború, és el kell mennie katonának, harcolni a csatában. Nagyon elbúsult a család, sírt az anyuka, de leginkább a kislány. Kimentek a mezőre, szomorúan ültek egymás mellett a fűben. Az apuka elbúcsúzott tőlük, az mondta:

- Ne felejts!

Egy szál kék virágot tűzött a kislány hajába. Az apuka elment, többé nem jött vissza: egyedül maradt a kislány az anyukával. Sokszor kimentek a mezőre, s mikor megpillantották a kék virágot, azt suttogták: nefelejcs, nefelejcs.

Ők nevezték el a kék virágot nefelejcsnek.

Az anyuka a kislányával beköltözött a faluba, és elvitték magukkal a kék nefelejcsset. Ha Pázmádon jársz, megtalálod a hős katona és bajtársai nevét a pázmándi templom oldalán lévő emléktáblán; a házak udvarán, a kis kertekben pedig megpillanthatod a kedves kék virágot, a nefelejcsset.

Ibolyacsokor - Domak Kata 5.osztály

Pázmádon, a mi kis falunkban az emberek szeretik a virágokat. Takaros kis kertek díszítik az udvarokat. Az én anyukám is büszke a virágaira, sokat foglalkozik velük, kapálgatja, öntözgeti őket. A mi kis kertünk igazi aranybánya. Tele van szebbnél szebb virágokkal. Ott mindenfajta növény, illetve virág van. Szerintem köztük mégis a legpompásabb a gyönyörű lila színű ibolya. A kertben a sok-sok levelecske közt kell kikeresgelni az apró, bár sokat érő növénykét. Amint én a levelek között kutattam, rábukkantam egy csokornyira nagyon szép ibolyára. Az ibolya a szerénységet jelképezi. A tavasz egyik első kis növénye, színében hordozza a boldogságot és az ártatlanságot. Az ibolya még a hála virága is. Tapasztalataiból tudom, hogy anyu nagyon szereti a virágokat. A mondás szerint: „Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet.” Ezért úgy gondoltam, hogy hálám jeléül kötök neki egy csokrot. Még nem ért haza. Gyorsan berohantam a házba, és kerestem egy szalagot, összekötöttem a szép virágszálakat. Anyu már a kaput nyitotta, ez volt ám az igazi szerencse. Nagyon örült a szép csokornak. Remélem, még sok szép virágcsokrot készíthetek anyukámnak.

A virágok színpompája - Stein Andor 5. osztály

Kedves kis falum Pázmánd, műemlék jellegű templomának öreg falai sok mindent megértek már az idők folyamán. A virágok vetélkedésének történetét is tőle hallottam. A templomkert növényei már napok óta búslakodtak egyhangú fehérségük miatt. Egyszer csak megeredt az ég, és záporoként

zúdította le nedvét. Hamarosan a szivárvány is helyet kért magának a magasban. Széles, nagy ívben akarta birtokba venni a világot. De az esőcseppek sem hagyták magukat. Elérték a fénytüneményt, feloldották annak színeit, melyek aztán csepegni kezdtek le a földre.

A virágok gondolkodni kezdtek: Mi lenne, ha alá állnának, és befestenek magukat?

Így aztán lett nagy tolakodás, veszekedés, mindenki a neki legjobban tetsző színt szerette volna elérni. A pirosat választotta a tulipán, a rózsza és a muskátli. Kébbe mártózott a nefelejcs és a búzavirág. A sárgát szemelte ki a nárcisz meg a gólyahír. Lilára festette magát az ibolya, orgona: a százszorszép pedig mindegyik árnyalatból szeretett volna szirmaira csepegtetni.

Mire minden virág beszínezte magát, addigra az eső is elállt és eltűnt a szivárvány. Csak egy kis teremtmény zokogására lettek figyelmesek a többiek, akit mindig kitértek a sorból, és nem sikerült magára tarka ruhát ölteni. Társai vigasztalták, ha ő maradt egyedül fehér, legyen mindig olyan tiszta mint a frissen esett hó, a hideg, zord tél után elsőnek dugja ki a fejét a földből, hozzon melegséget az emberek szívébe, és jelentse ő a tavasz érkezését.

Így lett ő a hóvirág. Minden gyerek vidáman felkiált, ha meglátja. A falunk központjában ékeskedő templom kertjében is minden évben szerényen, fejet hajtvá öleli körbe az ódon épületet.

A Pázmándi Óriás - Nagy Noah 5. osztály

- Ki ez az óriás? – kérdezte a tűzoltó a Józsi bácsitól, az iskolából a művelődési házba menet.

- Nagy ember az. A saját szememmel láttam, amikor dőlt a templomtorny, és Ő egyedül meglámasztotta, és visszatolta a helyére.

- Az úgy volt, - vágott a beszélgetésbe a mindig, mindent és mindenkinél jobban tudó Palkó -, hogy egyszer régen volt egy nagy földrengés. A földrengés nagyon sok épületet megrongált.

Kezdte volna Palkó a tudományos fejtegetést, de a tűzoltó helyre rakta: - En a Józsi bácsit kérdeztem, Te menj a többiek után a tornaórára és megsimogatta Palkó kobakját. Palkó kicsit sértődött, de elporoszkált. Még visszaszólt:

- Majd legközelebb elmondom az egész történetet, úgy ahogy volt!- És már szaladt is, mert igaz, ami igaz a többiek már rég a tornaórára készülődtek.

- Szóval az úgy volt – folytatta a történetét Józsi bácsi -, hogy élt itt a faluban egy nagyon furcsa család. Takácsoknak hívták őket. Két fiú gyereke volt a családnak. Az egyik fiút Leventének, a másikat Ákosnak hívták. Szóval ezek a gyerekek nagyon rosszak voltak. Se szeri se száma annak, mennyit javítottam utánuk. Hol a padot, hol az ajtót tették tönkre, valamikor betörték a lambériát és az üveget.

Az apjuk mindig azt mondta, hogy Pázmándon, még büszkék leszünk ezekre a srácokra, mert ezek Takácsok! Ilyenkor büszkén kihúzta magát, végül is Ő is Takács. Ha rossz gyereket láttatok, hát ezek azok voltak. Ezekhez képest a Gergő meg a Boldizsár kiscsoportos óvodások. Nagyon sok csínyt követtek el, e az apjuk csak azt hajtogatta: különlegesek ezek a srácok. Olyan tudásuk van, ami nincs mindenkinek, közvetlenül a nagy Attraskótól kapták a tudásukat és azt nem fecsérelik el ilyen kis dolgokra, mint iskola. Nagyon nagy áhitattal hittek az Attraskóban. Ez valami olyan lehet, mint Isten, vagy Buddha, nem tudni. Tény, hogy amikor nagyobbak lettek, az egyik fiú elment Amerikába és ott sikeres fitness guru lett, van egy boltja és egy terme, tele gépekkel. Az ifi klubnak is küldött egy edzőpadot. A másik itt maradt. Ő az óriás! Kis növésű gyerek volt! Vékony csenevész, törekeny alkat, a fiúk mindig félrelétek és a kosárlabdázásnál, mindig csak a lányok csapatába válogatták be, mert ő ügyis gyenge... Mindig motyogott, olyan volt mintha folyamatosan imádkozna az Ő Attraskójához. Egyszer még meg is kérdezte tőle az akkori tanárnője:

- Mit szeretnél ezzel elérni?

- Szeretnék minél magasabb lenni. - válaszolta az Óriás.

- Hogyan?

- Majd a nagy Attraskó segít! Meghallgatja az imám és olyan nagy leszek, hogy mindenki könyörögni fog, hogy velem kosarazhasson.

- De ez nagyon régen volt – folytatta Józsi bácsi. – Az a bizonyos földrengés, amit Palkó emlegetett, még az 1980-as évek táján volt. Nagyon nagy károk voltak országszerte. Akkor történt, hogy a rengések, földcsuszamlások következtében megdőlt a Pázmándi templom tornya. Méghozzá nem is kicsit. Olyan óramutató szerinti kétóránnyira. Próbálkoztak az emberek gyorsan támasztó állványt csinálni, de hiába. És akkor jött ez az egykoron irtózatos rossz kőlyök és mindenkit elkergetett, hogy

„majd ő megtartja”. Volt nagy veszekedés, majdnem összeverekedtek, de ahogy egyre hangosabban mormolta az imáját, egyre csak nőtt. Ahogy nőtt, úgy ugrottak félre a többiek. Amikor olyan magas lett, hogy a válla már a toronyóráig ért, elkezdte tolni a vállával és a lábával. A térdével úgy nyomta, hogy be is szakadt a templom oldalfala. Még ma is látszik a Fő utca felőli részen a nyoma. Kétszer, vagy háromszor nekifeszült, és sikerült elmozdítani a tornyot. Már csak egy órányira dőlt a templom. Akkor azt mondja ez a Takács gyerek:

- Így most nem kell Pisába menni annak, aki ferdetornyot akar látni!

- Ne hagyj így ferdén, még leesik a harang!- kérlette az addigra összegyűlt tömeg.

- Na, jól – megint elmormolt egy imát és egy nagy levegővétellel lökött még egy nagyot a tornyon.

Mindenki csak ámult és bámult, nézték a tornyot, elég egyenes-e. Nézték az utca felől, nézték a szertártól. Stimmelt. Mire körülnéztek a Takács fiú már „csak” a tetőig ért. Olyan volt, mint amikor a lufi meg össze, de ő nem ráncosodott meg. Fújtatott nagyokat és minden fújásra egyre kisebb lett. Amikor olyan két és fél méter lehetett, leült megpihenni. Egyenes derekkal ült. Még így is magasabb volt a többieknél. Mi történt még a templom körül nem tudom, mert én mentem vissza az iskolába. Azt tudom, hogy nagyon sok családnak segített a földrengésben megsérült házak javításában. Az élet lassan visszaállt a régi kerékvágásba. A Takács fiút pedig azóta mindenki csak „Óriásnak” hívja, pedig napról napra ment össze. Ha jól tudom, most sem több az eredeti 170 centijénél. Azóta viszont, ha kosárlabdáznak az iskola udvarán, a csapat válogatásnál, mint az aprók kerülnek először be a csapatokba.

Hogyan lett a falum neve Pázmánd? - Halász Karolina 5. osztály

Már sokszor elgondolkodtam ezen a kérdésen, hogy vajon a falut, ahol élek, miért is Pázmádnak nevezik. Így hát egy délután elhatároztam, hogy nagymamámtól fogok kérdezősködni a falu eredetéről. Mami az ölebe ültetett, és elkezdett mesélni. Tudod kicsim, én ezt a történetet a dédnagymamádtól hallottam, de most te is megtudhatod. Réges-régen, még az államalapítás idején, amikor I. Istvánt királlyá koronázták, és feleséget választott, érkezett az udvarba két vitéz lovag: Hont és Pázmány. Mivel igen jó katonák voltak, István a falut és a környékét nekik adta, mint nyári szállást. A későbbiekben pedig a Hont-Pázmány nemzetségből alakult ki a mai falu is. A tatárjárás idején szinte teljesen megsemmisült, és az elnéptelenedett falut tót nemzetiségű lakosokkal népesítették be. Így Tót-Pázmádnak is hívták. A falu lakói mindig is büszkéek voltak a település nevére, és arra, hogy ez a hely valamikor I. (Szent) István királyunk tulajdona volt.

Sukoró

Székesfehérvári Felsővárosi Általános Iskola Sukorói Tagiskolája

Sokszem és Hatláb - Czottner Ivett és Molnár Enikő 4. osztály

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy háromszemű lény, akit úgy hívtak, hogy Sokszem. Ez a Sokszem a sukorói dombok között élt egy barlangban. Egyszer elhatározta, hogy körülnéz és felfedezi a vidéket. Ment, mendegélt, s a közeli kis tó partján találkozott egy hatlábú lóval, Hatlábbal. Úgy döntöttek, hogy együtt mennek tovább. Elindultak, s egy kis idő múlva megálltak pihenni egy kőhalom aljában. Leültek, s beszélgettek. Mikor felnéztek a legmagasabb kő tetejére, ijedtükben nagyot ugrottak, mert azt hitték, hogy menten rájuk dől. Azonban egy arra járó kislány megnyugtatta őket, hogy ezek a kövek csak úgy néznek ki, mintha dőlnének, de már sok-sok éve állnak szilárdan a helyükön, amióta egy hatalmas vihar iderepítette őket. A környéken lakók úgy hiszik azóta is, hogy a kövek varázserővel bírnak, s aki megsimogatja őket, annak teljesül egy kívánsága. Ettől a mi hőseink nagy izgalomba jöttek, s mindjárt azon kezdtek gondolkodni, mit is kívánnának a kövektől. Sokszem arra vágyott, hogy ő is ember lehessen, s a falu lakói között élhessen. Hatláb pedig annak örült volna a legjobban, ha szárnyai nőnek, s bárhova elrepülhetne. Hogy teljesült-e a kívánságuk, nem tudhatjuk, mert újra jött egy hatalmas szélvihar, mely felkapta és továbbrepítette őket ismeretlen vidékek felé. Aki nem hiszi, keresse meg őket.

Ábel és a csodakő

Szauer Sándor Máttyás, Vincz Benedek, Tuba-Kovács István 1. osztály, Béd Imre, Beta Emese, Isztl Emese, Párkányi Bálint, Petrovics Tímea, Sirák Zsófia, 2. osztály, Erős Áron 4. osztály

Egyszer volt, hol nem volt, a Velencei-tavon is túl, volt egy vulkán, amit Piros vulkánnak hívtak. Ennek a vulkánnak a tetején állt egy óriási kő. A hegy lábánál egy kis falu feküdt, amit Sukorónak hívtak. Ennek a falunak a lakói sorra másztak fel a kőhöz, mert aki feljutott hozzá, annak teljesült három kívánsága. Ám aki rosszat vagy gonoszat kívánt, az kővé vált. Ezért féltek is meg nem is a varázkőtől. Egyszer egy napon egy szegénylegény, Ábel is elindult a hegyre szerencsét próbálni. Két nap, két éjszaka gyalogolt, mire felért a kőhöz. Hajnalban, mikor odaért olyan fáradt volt, hogy nyomban elaludt. Délután arra ébredt, hogy remeg a lába alatt a talaj. A rengéstől a kő közepén egy kör alakú repedés keletkezett, ennek mentén kiesett a kő közepe és apró darabokra tört. A fiú annyira megijedt, hogy rohanni kezdett a falu felé, de a szerencsében bízva gyorsan felkapta a legcsillogóbb darabot a kavicskupacból. Futás közben hátranézett és látta, hogy egy nagy kőlavina üldözi. Ijedtében a következő mondata hagyta el a száját: - Bárcsak megmenekülne a falu!

Ebben a pillanatban, mintha ott sem lett volna, a kőlavina eltűnt és a földrengés is abbamaradt. Ábel nagyon meglepődött a történeteken, nem értette mitől jött rendbe hirtelen minden. Fogta magát, hazament. Otthon nagybeteg öccse várta, aki nagyon örült, hogy viszontláthatja testvérét. Készöntötték egymást, majd Ábel nagyon sóhajtott: - Ó, bárcsak meggyógyulnál kedves öcsém!

Erre a testvér hirtelen felpattant az ágyból és egészségesen, boldogan ölegette meg bátyját. Ábelnek hirtelen eszébe jutott a kő. Már biztos volt benne, hogy a kőnek varázsereje van. Az utolsó kívánságon nem gondolkodott sokat, mivel nagyon jó lelkű fiú volt, az óhaj a következő lett: - Kerüljön vissza a kristály a nagy kőhöz, és hozzon szerencsét másnak is! Ebben a pillanatban a csillogó kavics visszakerült a Piros-vulkán tetején álló kilyukadt kő alá. Az addig kővé változott emberek visszaváltoztak és jó emberekké váltak. Ettől a naptól kezdve hoz mindenkinek szerencsét a Likas-kő.

Tündérmese - Beta Emese 2. osztály

Réges, régen még a dinók idejében élt a barlang mélyén egy tündérke. Őt Eperfánknak hívták. Ez egy különleges élőlény, mert évmilliókig képes élni. Minden este a tündérbárátnőivel táncoltak a kistónál. Egyszer Eperfánk megbotlott egy harmatcseppben, elesett és beütötte a lábát. A bárátnői segítettek bekötözni a holdsugar fényével. Azóta egyetlen tündér sem mutatkozott mifelénk. A moziban lehet őket megnézni, azért kell eloltani a villanyt, mert csak sötétben mernek megjelenni.

A sukorói sárkány meséje - Petrovics Tímea 2. osztály

Egyszer volt, hol nem volt, a Velencei-tavon is túl, volt egyszer egy hercegnő. A hercegnő királyi családjával, a gyönyörű Sukorón laktak. Nővérel naponta kísértáltak az Ivókút hegyre, a sukorói Ingókó körül játszottak. Hol virágkoszorút fontak, hol gombát szedtek, fogócskáztak, bujócskáztak, szedret ettek, sok kis barátjukkal fára másztak. Egyszer, mikor sárkányt eregettek az Ivókút hegyen, lecsapott rájuk a Meleg-hegy tetején élő nagy vörös sárkány. Magyar Mennydörgőnek hívták. Felkapta a lányokat és felrepült velük a hegy tetején lévő barlangjába. Felre verték a Református templom harangjait, a király kihirdette a tartományban, hogy annak adja egyik lányát és fele királyságát, aki megszabadítja lányait a sárkánytól. Jöttek is messze földről a lovagok, legények szerencsét próbálni. Felmásztak a sárkány barlangjához, ahonnan gyönyörű kilátás nyílt a Velencei-tóra. Itt a sárkány elmondta, hogy csak akkor adja vissza a lányokat, ha valamelyik lovag egy neki tetsző mesét mond. Sorba szerencsét próbáltak a legények, de a sárkánynak egyik mese sem tetszett. Egymás után változtatta kővé a legényeket és kigurította a barlangból őket. Volt a faluban Imre nevű szegény legény, okos is volt, bátor is volt, el is indult ő is szerencsét próbálni. El is kezdett mesélni a sárkánynak, négy nap, négy éjszaka mesélt folyamatosan. A sárkánynak egyre csukódott a szeme. A negyedik napon mély álomba merült a sárkány. Imre kézen fogta a lányokat és haza vezette őket apjukhoz. Feleségül vette a kisebbik lányt a Református templomban. Nagy palotát építettek a párnak, minden ablaka a Velencei-tóra nézett. A sárkány azóta is mélyen alszik a Meleg hegy gyomrában, a sok szétszóródott, kővé változott mesélő szomszédságában.

Velence

Zöldliget Magyar - Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola

A bűvös szőlőfűrt - Ratkovics Flóra 4. osztály

Egyszer volt hol nem volt, réges-régen mikor még létezett Cardonia* és legfőbb ellensége Cardella*. Cardóniának éppen egy új és fiatal uralkodója volt, akinek volt egy nővére és egy húga. Egyszer megbetegedett az uralkodó, Dávid nővére, annak a kornak a legveszélyesebb betegségét kapta el. Ekkor Dávid kihirdette, hogy aki elhozza a messze földön, pontosan a Bence-hegyen termő bűvös szőlőfűrtöt az nagy jutalmat kap, ugyanis csak akkor gyógyul meg Dávid nővére, Kata, ha ezt a szőlőfűrtöt elfogyasztja azon a helyen ahol terem. De ez kockázatos volt mivel Kata betegen nem biztos, hogy bírja az utat. De Dávid tudta mi lesz jó ösztökélés képen. Kihirdette azt, hogy aki megtalálja a szőlőt és elviszi oda Katát, elnyeri jutalmul húga, Vica kezét – ő volt Cardóniában a legszebb lány.

Sokan próbálkoztak, de mind sikertelenül, ám tudták, hogy előbb utóbb megérkezik az a hős, akire már nagyon vártak. Jelentkezett is Gyula lovag, aki előtt eddig még nem volt akadály. Kicsit jól is nézett ki, de szörnyen beképzelt volt, így hát Vica úgy döntött beöltözik férfi ruhába, hogy ne keljen hozzá mennie Gyulához. Úgy is tett. Egyik nap a jelentkezők között megjelent egy lányos képű, nyurga legény is (, aki Vica volt). Ő nagyon megtetszett Dávid királynak. Így hát Vica elindult Katával-álruhában természetesen-, hogy megkeresse a bűvös szőlőfűrtöt, mivel csak így menekülhetett meg az erőltetett házasságtól. De út közben sok veszély leselkedett rájuk. Vica hőlegballonba ültette a testvérét, és elindultak a hosszú és veszélyes útra. Az első kihívás a tűzokádó sárkányok* ege volt. Ezen a próbán szerencsésen túljutottak, mivel találtak egy kedves sárkányt, akinek teljesen más volt a nézőpontja, mint a többi tűzokádónak. Így hát ő átsegítette őket a nehezén, mikor már majdnem túljutottak a sárkányok egén, az utolsó mérföldnél felfedezték őket a gonosz sárkányok, és lecsaptak rájuk. Vica hősiesen küzdött, és levágta az egyik sárkány fejét, amiből ekkor valami kicsi fémtárgy gurult a kosárba, amire Vica nem figyelt. Hirtelen azonban zuhanni kezdtek. De szerencséjükre is, meg nem is, egy titokzatos tengeren találták magukat. Vica csak ekkor figyelt fel a fémtárgyra. Ahogy jobban megnézte látta, hogy egy szerencse hozó amulett, amiből csak egy van, és ha bárkinek odaadja azt majd felismeri a medálról. Az amulett, a szerencsés érkezés, és az, hogy túl vannak az első megpróbáltatáson felvidította Vicát, de tudta nem tart sokáig öröme, mivel a tengeri mérges kígyók tengerén hajóztak. Azonban itt is hasonlóan jártak mint a sárkányoknál. Itt is találtak egy barátságos kígyót aki elvezette őket az utolsó mérföldig, ott azonban észrevették őket a mérges kígyók, és Vica itt is megölt egy fenevadat, és szerencsésen partot érték. A baj viszont az volt, hogy Cardellán is át kellett jutniuk valahogy, ez volt a legnehezebb az egész úton, ráadásul Cardella a sivatagjairól volt híres. Ekkor Vicának az a remek ötlete támadt, hogy megfoltozza a ballont és áttudnak repülni Cardella felett. Az ötlet egy ideig be is vált, de amint a palota felett repültek meglátták őket a Cardellaiak, és azonnal rájuk lőttek. Hatalmas odafigyeléssel, ügyességgel, és szerencséjével sikerült túl jutniuk Cardellán is. Repültek még egy kis ideig, aztán elérték Velencét, és a Bence-hegyet. Sokat kellett keresgélniük a szőlőfűrtöt, már majdnem feladták a reményt arra, hogy rátaláljanak, amikor Vica kezében az amulett felemelkedett, gyors forgásba kezdett, kigurult a kezéből, és gurult gurult egyenesen a hegy teteje felé, Vica alig tudta utolérni. Tüskés sövény állta útját, de a bozót közepén ott ragyogott a vágyva vágyott csoda szőlő. Vica kardot ragadott de a szövevényes sövényen nem tudta átverekedni magát, minél többet súlyt annál sűrűbb lett.

Ekkor azonban feltűnt egy jóképű fiú kinek kezében egy csodálatos kard ragyogott, amint lesújtott vele a félelmetes tüskék csak úgy ropogtak és szerteszét szakadtak. Éppen időben sietett Vica segítségére, hogy megmentse az életét. Vica hálát rebegett és testvérét a szőlőhöz vezette, amint az megízlelte annak ízét azonnal meggyógyult. A fiú csodálkozva nézte hogy a legényke aktí megmentett lány és nem is akármilyen, azonnal megakadt a szeme rajta szőlőt. Vica és az idegen fiú már szerelmesen néztek egymásra. Mindenről és mindenkiről megfeledkezve egymás nyakába borultak és ott azonnal örök hűséget esküdtek egymásnak.

Nyolc év múlva... Vicának és Lajosnak született egy kislányuk, akit Illusnak neveztek el. Addigra előkelő emberek lettek és nagyon boldogok voltak, viszont felelőtlenül megfélemlítették Vica testvéréről, Katáról aki pedig ugyan úgy szerelmes lett Lajosba első pillantásra, mint Vica. De mit tett az alatt a hosszú idő alatt? Bizony tervet kovácsolt. Hogy mire? Bosszút akart állni. Az évek alatt sok üzenetet kapott szülőföldjükről, Cardóniából, hogy várják haza a hercegkisasszonyokat. Kata már régóta boszorkány volt, így Lajos nem ismerte fel amikor szolgáló lányi munkát keresett. Lajos felfogadta. Kata gonosz terve az volt, hogy Illust elcsalja a házból és örökre elviszi magával. Így könnyen visszatérhetett Cardóniába a kislánnyal együtt. Mivel boszorkány volt, nem okozott neki bajt a visszaút. Amint megérkezett Cardóniába mint egy hőst úgy üdvözölték a lakosok, főleg amikor meglátták Illust, tört ki a legnagyobb üdvívalgás. Illust elvitte a palotához ahol hatalmas lakoma készült az ő tiszteletére. Vicának pedig levelet küldtek arról, hogyha vissza akarja kapni gyermekét jöjjön el érte és mennyen hozzá Gyulához. Vica meg akarta menteni a kislányát és titkon visszatért Cardóniába, de addigra már az egész ország Illust kereste, mivel nem találták sehol. Vica kitalálta, hogy mi történhetett, de nem mondta el senkinek, hanem az éjszaka leple alatt kiosont az istállóba, a lovász gyerekek szállására. Ahogy gondolta, Illus ott volt köztük, és édesen aludt. Vica felkapta és haza vitte baj nélkül Magyarországra, Velencére Lajoshoz, aki régóta várta Feleségét és gyermekét. Mikorra Vicák hazaértek Illus már rég fent volt. Abban a boldog percben összeölelkeztek, és szavak nélkül is egymás tudtára adták, hogy mostantól mindig együtt maradnak. Itt a vége fuss el véle.

Velence keletkezésének igazi története - Halász Orsolya 8. osztály

Egyszer volt, hol nem volt, egy gyönyörű szép vidéken élt egy öreg király. A király sokat betegeskedett, és nem segített rajta semmi. Pedig különböző országokból érkeztek orvosok és varázslók, de a királyt egyikük sem tudta meggyógyítani. Az országok királyai és a népe is nagyon sajnálta az uralkodót, és nagy bűnnek éreztették fejüket. A népek azért, mert nagyon szerették királyukat, hiszen igazságos és bőkezű volt. A királyok pedig azért, mert soha nem állt háborúba senkivel. De legjobban mégis csak a felesége és annak fia siratta meg a királyt betegségében. A fiú nem nagyon értette az országok és édesanyja bánatát, hiszen csak épp elmúlt 16 éves, és eddig nem találkozott szörnyűségekkel, csak békével és szeretettel. Egy nap a királyfi épp a vásártéren járt édesanyjával, amikor egyszer csak meglátott egy sánta, rongyokba bugyolált vak embert, aki alamizsnáért könyörgött az embereknek. A királyfi nagyon megsajnálta, ezért adott neki egy pár aranytalért. Azt mondja egyszerre a koldus:

- Király úrfi! Jó tett helyébe jót várj! Én elmondom neked mi az ellenszer apád betegségére.
- De kérem, öregapám! Mégis honnan tudná? Nem vagyok olyan, aki megkülönbözteti az embereket, de mégis honnan tudná? – tette fel a kérdést a királyfi nagyra nyílt szemmel.
- Fiacskám, én hallok egyet s mást. De tudd meg, az édesapádat csak egy valami mentheti meg! Egy bűvös tó vize. A Velencei-tóé.
- De hát hol van az öregapám? Még nem is hallottam róla.
- Mert az messze, magyar-honban van. Én is onnan származom 50 nemzedékre visszamenőleg. De azt is tudd, hogy az út sok veszedelemmel jár.
- Köszönöm öreg, még ma elindulok édesapám gyógyírja után. – Azzal a királyfi elfordult, de az öreg koldus még utána nyúlt, és elkapta a karját.
- Lassan a testtel fiam! – dorgálta a koldus – Először még mondanom kell pár dolgot. Először is. Három országon kell végighaladnod. Az első a Csalfavágyak országa, ahol minden jóval kecsegtetnek majd neked gyönyörű szép nők, de te ne hogy el merj menni az ezüstkulcs nélkül, ami a legszebb, és egyben legveszedelmesebb nőnél van. A kulccsal kell majd kinyitnod a következő ország kapuját, ahol a Hiüremények országa vár. Ott van minden, amit eddigi életedben valaha kívántál, és nem kaptad meg. De itt is vigyáznod kell. Ha feléd jön egy halott rokonod, és azt mondja neked, hogy maradj egy kicsit, neked azt kell válaszolnod, hogy sürgős ügyben jársz el a király nevében, ezért nagyon kell sietned. Itt nem kell megszerezned mást, csak azt a kis sánya macskát, amelyik egy hatalmas hegy tetején kuksol. De azt ügyesen kell csinálni, mert ha elkezd nyávogni, minden lélek rád támad! Ha megvan a kis randa macska, adjál neki jó forró parazsat, és az rögtön egy szép leánnyá változik, de nem bízatsz a leányban, amíg ki nem értek a birodalomból! Onnantól kezdve viszont hű társad lesz.

Az utolsó ország a Félelmek országa. Itt, csak hallgass a leányra, és ő megvéd! De most menjél fiam, mert édesanyád már keres!

- Köszönöm a segítséget öregapám! – azzal a herceg már rohant is, hogy elmondja tervét édesanyjának.

- Hát, rendben van, de meg kell ígérned, hogy visszatérsz.

- Megígérem édesanyám – azzal két csókot nyomott édesanyja két orcájára.

A búcsú végeztével a herceg felynergelte legjobb lovát, majd útnak indult.

Ment-ment egészen addig, míg el nem érte a Csalfavágyak országát. Átlépte a határt, még utoljára visszanézett, majd minden bátorságát összeszedve elindult a tömjénillatú országba.

Amikor elérte a fővárost már sötét volt, és szállásra volt szüksége. Az utcán egyszer csak megszólította egy gyönyörű nő.

- Kérlek, ifjút! Tarts velem. Van egy hely, ahol tudok neked szállást nyújtani. – Mikor odaértek, így szólt a nő - Nem szeretnél talán egy kis bort, vagy kincseket? Most bármit megkaphatsz.

- Nem, sajnálom. Mindennem megvan.

- És éhes sem vagy? Messzi vidékről érkezél.

- Igen, de akkor sem szeretnék semmit.

- Ahogy gondolod. – Mondta megvetően a nő, azzal kiment a szobából, de aztán másodmagával tért vissza. Ez a nő sokkal gyönyörűbb volt, mint az előző. És ennek nyakában viritott az ezüstkulcs.

- Néném! – állt fel a királyfi tisztességtudóan. – Kérlek, bocsásd meg, hogy ily késői órán zavartak, de messzi útról érkeztem.

- Kérlek fiam, ne nénezz. Nem vagyok sokkal idősebb nálad. – Azzal odament, hogy egy csókot leheljen a királyfi homlokára, de az okos volt, és gyorsan kikapta a nő nyakából a kulcsot, majd meg sem állt a lováig, ahonnan egész a határig vágatott. A fal az egész keleti határt körülölelte, ezért, mikor meg akarta volna kerülni, egy egész hetébe került volna. De ő nem késlekedhetett. Gyorsan a kapuhoz szaladt és kinyitotta, majd átsuhant rajta. Miután már nem látta a hatalmas falat csak úttalan utakon ugetett, minden ugyanolyan volt, mintha csak körbe-körbelovagolt volna. Mikor már vissza akart fordulni, meglátta régen halott bácsikáját, aki mosolyogva intett felé, de ő csak a fejét rázta. Erre a bácsi nyomtalanul eltűnt. A királyfi most nyugat felé fordult, és hirtelen meglátott egy hatalmas hegyet, melynek tetején egy kis, fekete macska aludt. A hegy lábán, és oldalán a főváros terült el lomhán. A királyfi nem volt rest, hamar tüzet gyújtott, majd a parazsat a nyeregtáskájába rakta, aztán csöndben fellopózott a hegy tetejére. Mikor felért elnézett arra, amerre a következő országot sejtette, de még tovább is ellátott és meglátta a Velencei-tó ezüstösen csillogó vizét a Félelmek országának határa mögött. De nem időzött sokáig a kilátáson, mert hirtelen eszébe jutott, miért is van itt. Felkapta a macskát, de még mielőtt az nyávoghatott volna egy lapát parazsat tett elé, aminek a macska rögtön neki is esett. Mikor már a harmadik lapát parazsat is megette, a királyfi látja, hogy egyszer csak a macskának szoknyája és rokolyája lesz, majd egy gyönyörű kisasszony áll előtte. A királyfinak sem kellett több. Felkapta a királylányt, visszaült a lova hátára, majd eliramodott a Félelmek országába.

- Nos, - kezdet a királyfi – mit is kellene csinálnunk?

- Neked, semmit. Bizzál mindent csak én rá.

- De a Félelmek országának királya mindkettőnkre vadászik, csak mert más földről jöttünk.

- Ez igaz, de te egyet se félj, amíg én itt vagyok! Átváltozom legénnyé, és azt mondom, én vagyok a királyfi. Ők majd el is hiszik, és börtönbe vetnek. Én akkor átváltozom macskává és kibújok a rácsokon. Te csak nyargaljál a Velencei-tó felé. Mire odaérsz, én is ott leszek.

- Rendben. – Azzal a királyfi csókot nyomott a leány ajkaira, majd lovára pattant és elindult az utolsó határ felé. Mikor odaért a Velencei-tó partjára, és épp megkönnyebbülten a földre rogyott, egyszer csak elé áll egy hélfejú sárkány.

- Te, királyfi! Én tudom ám, mi járatban vagy. De csak akkor adok neked a Velencei-tó vizéből, ha te is adsz nekem valamit.

- Mondd hát, mit szeretnél, és ha módomban áll, neked adom.

- Az életed felét akarom királyfi!

- Minek neked az életem fele?

- Mi is meghalunk, akárcsak ti, emberek. Ha nekem adod az életed felét annyival tovább élek.

A királyfi erre nagy gondolkodásba esett, hiszen már a célnál van, de ki tudja, mennyi van a hátralévő életéből. De amikor már épp beleegyezett volna, látja, hogy nagy sebbel-lobbal egy egész hadsereg megy felé az élükön a macskalánnyal. A királyfi ennek roppant megörült, és ő is előrántotta kardját. Miután együttes erővel legyőzték a sárkányt, így szólt a leány:

- Nem voltam teljesen őszinte veled. Én a Félelem országának királykisasszonya vagyok, csak elátkozott egy boszorkány és macskává lettem.
- Nem érdekel, édes lelkem! Én a tied, te az enyém! Ásó, kapa, nagyharang válasszon el egymástól bennünket! – azzal a karjába kapta a leányt és merített a tó vizéből. Miután hazavitte édesapjának az ellenszert, amitől meggyógyult, feleségével visszaköltözött a Velencei-tó partjára, és sok gyermekük született. Boldogan és békességben éltek, és csak sokasodtak, és sokasodtak, míg nem egy egész városnyian lettek. Ők voltak Velence első lakosai, és utódaik még most is köztünk élnek.

Vereb

Verebi Végh János Tagiskola

A Zuhogó legendája - Czecei Roland 4.d.osztály

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer Vereben egy üres terület. Ez a darabka föld olyan mocsaras volt, hogy senki nem művelte meg. No, gondolták az emberek, kéne csinálni valamit azzal a területtel.

- Van egy ötletem- kiáltott fel egy gazdag ember - Építsünk oda egy várat. Erős várat építünk, a költségeket én állom. Öt hónapon belül el is készült a gyönyörű várkastély. Volt öröm bővivel, a környékről mindenki a csodájára járt. Másnap rémülten látták, hogy egy háromfejű sárkány beköltözött a várba

- Segítség, segítség! – kiabálták.
- Hogyan üzzük el a sárkányt a várból?

Hívták az emberek sok száz lovagot, de egy sem győzte el a bestiát. Aztán egy szegény embernek támadt egy ötlete.

- Várjuk meg, míg elalszik, és az éj leple alatt ássuk körbe a várat és engedjük bele a patak vizét, így a sárkány a várban reked. Így is lett. Egész éjszaka folyt az ásás. Reggelre be is fejezték a munkát. Mikor a sárkány felébredt, és látta, mi történt, míg aludt., dühében toporzékolva földig rombolta a várat és az emberekre támadt. Vízont a vizes árkon nem tudott átkelni. Vesztere a vízbe fulladt. Volt is nagy öröm. Emlékét most is őrzi az egykori vár falán csobogó víz, melynek nevét Zuhogónak ismerjük.

A Cseresznyés út - Kolonics Balázs 3.e. osztály

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény legény. Ez a szegény legény eljött egyszer a falunkba, Verebre, hogy munkát keressen. Talált is munkát, de a faluban olyan nagy volt a szegénység, hogy csak érett cseresznyével tudtak fizetni. Munka közben meglátta a földesúr leányát, aki olyan szép volt, mint a nyíló rózsza. Fölbátorodván megkérte a lány kezét, de azt a választ kapta, hogy csak akkor kapja meg, ha gazdag lesz. Elkeseredett a szegény legény, de a munka végeztével, hazafelé menet támadt egy jó ötlete. A faluból kifelé vezető út mellett elültette a fizetségül kapott cseresznye magjait. Pár év alatt a fák termőre fordultak és a szegény legény visszatérve a termést eladva gazdag lett, mert még akkor is nagy értéke volt a cseresznyének. A földesúr szavát megtartva hozzá adta a lányát. Hét falura szóló lakodalmat csaptak, és még ma is élnek, ha meg nem haltak. Aki nem hiszi, jöjjon el megnézni a Cseresznyés utat.

A forrás tündére - Tamás Luca 4. d. osztály:

A Dunán túl, a Velencei-hegységtől innen, van egy település, melynek neve Vereb.

Itt élt a forrás tündére. Egyszer erre járt egy vitéz, aki a világot járta, helyét nem találta. Megpihent a forrásnál, hogy igyon a vizéből, mert az út porától száraz lett a torka. A forrás fölé hajolva egy tündért pillantott meg a víz tükrében.

- Szabadíts ki jó vitéz!- szólt a tündér – Egy gonosz boszorkány száműzött ide. Teljesíts három próbát értem, és jutalmul a feleséged leszel.

A vitéznek annyira megtetszett a tündér, hogy rögtön fülig szerelmes lett belé!

- Mondd, drága tündér, mit kell tennem, hogy kiszabadítsalak innen.

A tündér így felelt:

- Az első, a Pogánykőnél van egy almafa. Régen aranyalmákat termett, ma egy szál levél sincs rajta. Mit kell tenni, hogy újra teremjen? A második, a Madárcseresznyés úton van egy kút, régen borral volt tele, ma még víz sincs benne. A harmadik, a Zuhogónál van egy révész, aki akárhányszor ki szeretne szállni a csónakból, mindig láthatatlan falba ütközik. Mit tegyen a révész, hogy kiszabaduljon a börtönéből?

A vitéz rögtön el is indult a Pogánykőhöz. Amint ott nézelődött, gondolkodott, megpillantott egy kiséget a fa tövében. A kiséger a gyökerek közé akart bújni, de a vitéz gyorsan megfogta, mielőtt még elillant volna. Pár pillanat múlva az almafa gyönyörű aranyalmákat termelt.

A vitéz tovább indult a Madárcseresznyés útra. Leült a kút kávjára gondolkodni, vajon mi lehet a kút titka. Egyszer csak békakurtyolást hallott. Leeszkedett a kútba, s egy békát talált a mélyén. Amint a vitéz felemelte a békát, ismét megtelt a kút borral. Elindult a vitéz a Zuhogóhoz. Fülébe jutott ez a gonosz boszorkánynak, hogy a vitéz már két rejtélyét megoldotta. Gyorsan ment is a révészhez, hogy a Velencei-tó nádasába őt elvigye, nehogy a vitéz rájöjjön a révész titkára. Amint a vitéz meglátta a boszorkányt a révésszel, eszébe jutott a megoldás. Ha a révész átadja az evezőjét, megszabadul a börtönéből. Kiáltott egy nagyot: - Révész, add az eveződ a boszornak és ugorj!

A révész a boszi kezébe nyomta az evezőt, és a vízbe ugrott. Ugrott volna a boszorkány is, de most már ő került a láthatatlan börtön fogságába. A gyönyörű tündér kiszabadult és világraszóló lakodalmat csaptak. Még ma is énekel, míg meg nem haltak.

Vereb Vitéz Legendája - Varga István 4. osztály:

Egyszer régen, nagyon régen, réges-régen az Óperenciás –tengeren is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egy falucska. Ez a falucska, melynek neve Vereb, arról volt híres a környéken, hogy egy nemes vitéz védte. Erről a vitézről az a hír járta, hogy különleges képességei vannak. Egyik évben igen nagy szárazság gyötörte a falut. A falubeliek tanácstanul siettek a vitéz elibe és kérték a segítségét. A vitéz a falu közepére sietett, ahol a falubeliek ástak egy árkot, remélve, hogy találnak vizet. Ekkor a vitéz a pallosát a földbe szúrta, és lám csodák csodájára víz fakadt a földből. A falubeliek ujjongva ünnepelték a hős vitézt. Így alakult ki a verebi forrás, de sajnos az ünnepelés nem tartott sokáig, ugyanis a víz csak dőlt-csak dőlt és nem tudott hova folyni. Így a falubeliek egy hosszú árkot kezdtek el ásni. Egyszer csak egy nagy sziklába ütköztek, ismét a vitéz segítségét kérték. Jött is a vitéz sietve, megállt a szikla előtt, és dobantott egy nagyot a jobb lábával, ekkor csodák csodájára a szikla a föld alá süllyedt. A falubeliek a falu ezen részét el is nevezték Zuhogónak. Végre a falubeliek tudtak öntözni, megszűnt a szárazság. Ebben az évben történt, hogy egyik nap, a falu juhásza a napi legeltetés során terelte hazafelé a juhokat. A Madárcseresznyés úton haladt éppen keresztlán, amikor egy hatfejű sárkány toppant el. A sárkány így szólt a juhászhoz: - Hé! Te juhász! Most megeszem az összes juhodat. A juhász könyörgött a sárkánynak: - Ne edd meg a juhaimat, ezek még nagyon fiatalok és soványak. Hozok neked a faluból hat hizott ökröt!

Gondolta a sárkány, jobban járok hat ökrrel, így hát belement az üzletbe. A juhász elszaladt, de nem az ökrökért, hanem a vitézhez sietett. Jött is a vitéz sietve, és nekiállt hadakozni a sárkánnyal. Hadakoztak, hadakoztak, de csak nem bírtak egymással. A sárkány mind a hat feje tüzet okádott a vitézre, ekkor a vitéz maga elé rántotta a pallosát, és láss csodát, a pallos mind magába szívta a tüzet. Ez így ment napokon keresztül, de csak nem bírtak egymással. A negyedik nap reggelén a közeli szilvából egyszer csak hirtelen egy dallás királyfi vágatott elő táltos paripáján, és a vitéz segítségére sietett. Közös erővel sikerült legyőzniük a rettenetes hatfejű sárkányt. A fáradságos harc után győztesen tértek vissza Verebre, ahol a falubeliek nagy lakomát csaptak a tiszteletükre. Itt a vége, fuss el véle, aki nem hiszi, járjon utána.

14

***

ZICHYÚJFALU

Fekete István Tagiskola

Aertefith fogadása - Hangyál Dávid 7. osztály

Régen, Zichyújfaluban volt a magyarországi kelták fővárosa, Arti. A legnagyobb királya Aertefith volt, aki cseles módon győzte le a rómaiakat. Ezt el is mesélem. Ezeröttszáz évvel ezelőtt a rómaiak császára Julius a fogadós el akarta foglalni a kelták országát. Aertefith, a kelta király azonban tudta, hogy Juliust könnyen rá lehet venni egy fogadásra. Aertefith találkozót szervezett Julussal, s ezt mondta neki: - Julius, kötek én veled egy fogadást! A te legjobb harcosod küzdjön meg az én legjobb harcosommal. Amelyikőnk harcosa győz, azé lesz a másik fővárosa. Julius gondolkodás nélkül rá vágta: - állom a fogadást. A küzdelemre másnap már sor is került. A rómaiak harcosa, Octavius jól képzett, ügyes, de nagyképű katona volt. A keltáké, Izmir ügyes, hősi és szerény. Arti lakói mind elkísérték a küzdelem színhelyére, az Odin szigetre. A harc elkezdődött. Izmir és Octavius hosszas kardvívása után végül Izmir került ki győztesen. Octavius kezéből kiütötte a kardot, majd térdre kényszerítette, ám életét meghagyta. Július így szólt Aertefithhez: - Sok elvesztett fogadás után ismét vesztettem. Tied Róma. Császári címemről lemondok. Aertefith megjutalmazta Izmirt egy hatalmas földvárrel Szabolcsban, ami a mai napig áll. Ez volt Aertefith egyik története, de még mondhatnék többet is. A kelták rövid ideig, de uralták Rómát. Később Róma trónjára erőskező császár ült, Artiera pedig gyenge királyt választottak, így elfoglalták a kelta területeket. Értékeiket elásták az utókor számára, amelyeket megtaláltak.

A tündér rabja - Teker Illés 7. osztály

Élt egyszer egy gazdag gróf, Zichy Kázmér. Zichyújfalui vadászbirtoka híres volt Fejér Megyében. Vadászkastélyában sok vendég hajtotta álomra fejét egy-egy jól sikerült vadászat után. Az épület falait állatbőrök, trófeák díszítették, melyeknek messze földről csodájára jártak. A gróf azonban nem volt elégedett. Vaddisznóagyar, szarvasagancs mellé antilop trófeát is szeretett volna. Elhatározta hát, hogy felkeresi barátját, Keglevich Miklós grófort. Megosztotta vele tervét: Afrikába fog utazni! Miklós sem gondolkodott sokáig, hamar meghozta a döntést: irány Afrika! Hajóra szálltak, hét nap, hét éjjel utaztak, mire megérkeztek Kelet-Afrikába. A hajó kikötött, és Kázmér már azon ábrándozott, hogy a kastélya falát díszítik a különleges trófeái. Amint csak lehetett, el is indultak vadászni. Az afrikai melegben meggyötört gyalogoltak hosszú órákon át. A nap egyre melegebben tűzött, játékos kedvében izzadságcseppeket varázsolt a vadászok homlokára. Egyre fáradtabban, elcsigázottabban haladtak tovább. Lehet, hogy szertefoszlanak álmaik? Egyszer csak azonban hihetetlen látvány tárult a szemük elé: mesebeli szépségű antilop szökkent fel az egyik bokor mögül. A vadászok egymásra néztek, és szavak nélkül értették egymást: a trófea nélkül nem térhetnek haza! Előrántották puskájukat, majd meghúzták a ravaszt. Az antilop a golyóktól megsérülve rögtön elesett. A grófurak azon nyomban odaszaladtak hozzá. Hirtelen tündér jelent meg előttük, s így szólt: - Megkaphatjátok az antilopot, ha kiálltok három próbát. Először is keressétek meg a pokol barlangjában az aranypálcát, ha megtaláltátok, érintsetek meg és ez eljuttat benneteket a második próbához. Aki feladja tapsoljon hármat és mondja: feladom. Hirtelen egy barlangban termelt a két gróf. Ez a barlang nem akármilyen barlang volt ám! Tetejéről szikladarabok hullottak le. Kázmér és Miklós bizony megjedtek! Miklós hármat tapsolt, és mondta: feladom. Kázmér viszont nem tett így. Nekivágott a sötét és veszélyes barlangnak. A barlang minden zegzugába benézett, de sehol sem lelte az aranypálcát. Eszébe jutottak a sziklák! Visszament a barlang elejére és a sziklák között ott csillogott az aranypálcát! Megérintette, s már repült is a második próbához, ahol a gyémánt jogart kellett felhoznia az óceán mélyéről. Lebukott a víz alá, ahol a cápák sokasága gyülemlent köré. Am egyszer csak elé tartott egy kékbálna, ami észrevette őt, és egészben lenyelte. Amint a szeme megszokta a sötétséget, a bálna gyomrában megpillantotta a jogart. A jogar egy szempillantás alatt a harmadik feladathoz repítette. Hirtelen egy troll mellett találta magát. A troll iszonyú haragra gerjedt, és nekitámadt Kázmérnak. A gróf előrántotta a kardját, és halált megvető bátorsággal küzdött a szörnyel, mire sikerült halálos sebet ejteni rajta. Kázmér kimerülten ült le egy hatalmas sziklára. Hirtelen egy arany fénycsóva jelent

meg, majd meglátta az antilopot. A gróf kinyújtotta a kezét, ám alig hitt a szemének: az állat egy szempillantás alatt átváltozott egy gyönyörűséges lánnyá! – Köszönöm, hogy megmentettél! Én egy afrikai király lánya vagyok, akit a gonosz tündér elrabolt. Kitartásod azonban megtörte az átkot. Gyere velem apám birodalmába, aki bőségesen megjutalmaz az életedért cserébe. A király alig akart hinni a szemének, mikor meglátta imádott lányát. – Kedves idegen! Tiéd a lányom keze és fele királyságom, amiért megmentetted az életét! – Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom! Nemrég még minden kincsemet odaadtam volna egy antilop szarváért. Amióta megláttam a lányodat, gondolni sem tudok másra. Az én életem már csak vele ér valamit! Kérek, add hozzám feleségül! Héttországra szóló lakodalmat csaptak. Így történt, hogy a gróf antilop-trófea helyett egy gyönyörű feleséggel tért haza Zichyújfaluba. Boldogan éltek, míg meg nem haltak.

Mátyás király és a furfangos szegényember - Lukács Alexandra 7. osztály

Egyszer, Mátyás király az igazságos, vadászni indult a Dunántúlra. Zichyújfalutól nem messze fekvő erdőben pihent meg. A cselédeit elküldte, mert egyedül akart vadászni. Hirtelen zörgést hallott a háta mögött. Azt hitte vadkan. Csak egy gyűjtőgető ember jött feleje. – Ki vagy te jó ember? – kérdezte a király. A szegényember végignézett a cífra vadászruhán, s mindjárt tudta, hogy ez egy nem akármilyen vadász. – Én csak egy gyűjtőgető szegényember vagyok, sok gyerekkel. – Szomorúnak látak – mondta a király. – Bizony vadászuram, mindent megtennék a családomért, de nem tudok semmire menni, mert a királyi dézsma elviszi a gyerekeim szája elől az utolsó falatot. – Mennyivel tudok jól lakni saját házámba. – Hát ahogy akarsz, de jó lenne, ha elgondolkodnál rajta, és ezzel otthagyta. Hazament a szegényember és elmesélte a felségének. – Én azt mondom, vigyél egy kővér tyúkot, megsütöm úgy, ahogy a király asztalára kell, és vidd el az ő feleségének. Így is tett. Az öregasszony szép piros ropogósra sütötte a tyúkot, egy tálba tették és az öregember a palota felé vette az útját. A palota kapujában három ór állt. – No, te szegényember! Mi járatban vagy a királynál? – Szerencsét próbálok, ajándékot hoztam neki. – Ide csak akkor juthatsz be, ha három kérdésre jól válaszolsz! – No, csak rajta! Az ór felhúzta a szemét: – Hát akkor, mi hordja hátán a fülét? Az öregember elgondolkodott és kis idő múlva így válaszolt: – Hát az a fedő, amit az asszony a fazékra tesz. – Na jó, hallgass ide! Elöl lyukas, hátul lyukas, ha befődják semmit sem ér. – Hűt az asszony azzal töltötte az üvegbe a bort. – Hát erre is jól válaszoltál, öreg! Na, de most kérdezek tőled nehezet. Ha bemelegy kifelé áll, ha felmegy lefele áll, ha lemegy felfele áll. – Jaj, hát tegnap is a sapkamon feküdt az a budós macska! – Jól megfeleltél öreg, a palotakapu nyitva. Azzal bement és felment a palotába. Éppen ebédközött volt. Az öregember csak úgy maga után vont a sült tyúk illatát. Ekkorra már a királyi asztalnál mindenki elhelyezkedett. Az öregember mélyen meghajolt a király előtt, az ajándékkal a kezében. Az asztalnál már mindenkinek csurgott a nyála. – Nagyszerű szakácsné lehet a feleséged, ha ilyen nagyszerű finomságokat tud készíteni. Már nyúlt is a király a sült tyúk után, amikor a szegényember megszólalt: – Nem szabad sietni felség, majd én elosztom a tyúkot. A ropogósra sült fej felséged illeti, mert felséged az ország feje. Vagy nem így van? – De így, de így! – kiáltotta izgatottan a király. – A nyakat a királyné kapja, mert a fejhez az tartozik a legszorosabban. A szárnyakat félretesszük az utódoknak, a lábakat a szolgák kapják, mert ők futnak. A maradékot szinte az egészét maga elé húzta és elkezdte enni úgy, mint egy farkas, csak néhány csontot hagyott a tálon. – Most pedig hazaballagnék – mondta a szegényember. – A király alig tudta túrtóztatni a haragját, de hát a fejet kapta, ami neki jár. – Add meg a királynak, ami a királyé! – kiáltotta vissza az öreg. A király elengedte a tartozását, mert Mátyás király jószívű volt. Bár éhesen maradt, de tetszett neki a szegényember furfangos észjárása.

Település – történetek, legendák

VELENCEI-TÓ

10,5 kilométer hosszú: szélessége Pákozdi és Dinnyés között a legnagyobb: 3,3 kilométer, a legkisebb pedig Agárdnál: mindössze két kilométer. Átlagos vízmélysége 1,2 méter, legmélyebb pontja 2,2 méter. A tó huszonhat négyzetkilométernyi területéből tizenhat nyílt víztükör, a többi nádas.

Hogyan menekült meg a Velencei-tó a lecsapolástól:

A régmúltban a Velencei-tavat a környékbeli birtokos urak többször szeretnék volna lecsapoltatni, mert nem a tó csillogó víztükrében, a sejtelmes nádi világában gyönyörködtek, hanem haszontalan nem termő, területnek tartották. Hozzájárult a természet is, mert a Velencei-tó nem tartozott a zabolázott állóvizek közé. Természetes vízvezető csatornája nem volt, a csapadékosabb esztendőkből kiáradt, s több száz hektárt öntött el. A déli part (különösen Gárdony) birtokos urai éppen ezért mind gyakrabban és mind erőteljesebben követelték a tó lecsapolását. Először 1787-ben kezdeményezték a kiszáritást, majd ezt követően négy - ötvenként, újra meg újra beadványokkal ostromolták ez ügyben a vármegyét. Követelésüknek engedve 1792-ben ötfele részletes tervet is készítettek a lecsapolásra, Csapó Benjáminnal, a vármegye hiteles földmérőjével, de a kiviteli munkák szerencsére csak egy kezdetleges lecsapoló árok elkészítéséig jutottak el 1838-ban, amikor a déli part minden települését elöntötte a víz, mert a nagy dunai árvíz a Sió, a Sárvízen és a Kajtori-völgyön keresztül felnyomult a Velencei-tóba. Ezt követően a nagybirtokosok erősen követelték a tó lecsapolását. A megyegyűlés elé került a lecsapolás ügye. A tavat akkor az mentette meg, hogy az áradásoktól keveset sújtott velencei birtokosok és a pákozdi nádasok tulajdonosa, a fehérvári káptalan a kiszáritás ellen szavazott. Ezután az 1860-as évekig nem volt a lecsapolás javaslata fontos, de a sok árvíz csapás miatt a gárdonyi nemes urak a megyéhez fordultak azzal az indokkal, hogy a tó mocsarának káros kigőzölése egészségre káros, s kéri a lecsapolást ismétlenül. Erre a panaszra személyesen a megyefőnök jött le a tóhoz, hogy a panasz okát vizsgálja. Amikor a kövér, nagytermetű községi kiküldöttek a tó miatti rossz egészségügyi állapotokra hivatkoztak, a sovány megyefőnök azzal ültötte el az egész dolgot, hogy kész lenne a tó mellé költözni Ó is, ha ilyen rossz hasznát látna ennek az egészségtelen levegőnek, mint a panaszkozó birtokosok. A vitát végül maga a természet oldotta meg. 1866-ban, amikor az egész országot súlyos aszály sújtotta, a tó annyira kiszáradt, hogy medrében huszárok gyakorlatoztak. Termőföldként azonban nem hasznosíthatták a tóparti birtokosok, mert a csapadékosabb időjárás beköszöntésével ismét feltöltődött a tomeder. Az áradások gyakorisága és a kiszáradás viszont mind sürgetőbbé tették a vízszint szabályozását. A munkálatok 1896-ban kezdődtek meg. A Velencei-tó az 1920-as évekig halászatával és nádasával jövedelmezett. A vadászat, a fürdés csak a környékbeli kastélyok lakóinak szórakozása lehetett. Az 1930-as évek közepétől fürdőegyesületek szorgalmazták a déli part nyaralóhelyeinek kiépítését. A Velencei-tó jövőjéért aggódva már akkor felhívták a figyelmet arra, hogy a tó nemcsak a nyaralóké, hanem az ott élő őslakóké is, akiknek ősi, mégpedig „telekkönyvezett” tulajdona. Velence és Gárdony községé ö-öt, Sukoróé négy és fél, Pákozdié tizenkét négyzetkilométer; Pákozdihoz tartozott a leghosszabb – 10,6 kilométeres – partszakasz.

A Velencei-tó iszapjának gyógyító hatása:

Köztudott volt a Velencei-tó mellett élő pákászokról és halászkokról, hogy szikár egészséges emberek. Nem gyötörte őket a reuma-köszvény és a csúsz, pedig mindig a vízen és a vízben dolgoztak, legyen tél vagy nyár. A jó egészségük titkát az öregek csak akkor adták tovább, mikor látták, hogy valaki közülük gyengélkedett, vagy igen girhes volt. A Velencei-tó gyógyhatású iszapját kenték magukra és hagyták magukra száradni, s ezzel előzték meg a betegséget. Azt az iszapot, amelyik gyógyhatású volt csak egymásnak mondták el, mert féltették, hogy elfogy. A tó körül élő nemes uraknak is csak pénzért szállították a gyógyiszapból, és a halászat mellett ez is hozott pénzt a házhoz. A Velencei-tó gyógyhatású iszapját az 1920-30-as években lajtos kocsiakkal szállították be Székesfehérvárra az Árpád fürdőbe, ahol hideg is, valamint felmelegítve pakolás-ként egyaránt gyógyításra használták.

GÁRDONY

A város különleges kincse az 58 fokos termásvíz, mely az agárdi Bika-völgyben fakad. A helybéli öregek elbeszélése szerint a pásztorok is ismerték a völgyben fakadó víz jótékony hatását: észrevették, hogy azok a bivalyok termékenyebbek, amelyek többet időztek a Bika-völgyi vizes-saras kopolyákban (kopolya=az állatok itatására szolgáló gödör). Egy ilyen kopolya alatti vízelcséből táplálkozik az Agárdi Termál- és Gyógyfürdő, amely a megyében egyedülálló gyógy-szolgáltatásokat nyújt. Vízének gazdag ásványi anyag tartalma elsősorban mozgásszervi és nőgyógyászati betegségekre gyógyír.

Székesfehérvárról Agárd felé megyünk a 7-es főúton, akkor Agárd előtt a tóparton egy emlékkereszttel találkozunk. Lábazatán méretes gránitlapra a következő szöveget vésték: „**Sarvaicz Lajos Tóbíró** kötelességének teljesítése közben lelte tragikus halálát 1928. december 13-án”.

Története: Széchenyi Zsigmond apja meghívta a budapesti német nagykövetet libavadászatra. Egy őszi estén indultak be a nádasba - szélcsendben, nyugodt vízen. A vadászat kimeneteléről senki sem aggódott, hiszen az egyik csákyás Sarvaicz Lajos erdőkerülő volt, akinek már az apja is ezen a területen szolgált a Velencei Vadásztársaságot. A környék egyszerű halásza, pákásza is megbíztak benne, tisztelték, ezért tóbírói rangot is kapott. Hirtelen hatalmas szélvihar támadt, kegyetlenül felkorbácsolta a tó vizét. Egy hullám a csónakot megbillentette és a német nagykövet a vízbe esett. A csákyás, hogy segítsen az úrvadásznak, annak puskáját csövénél megfogva nyújtotta felé, aki a puskát elkapta, de úgy kapaszkodott bele, hogy a sötétben a ravaszt véletlenül meghúzta. A lövés Sarvaicz lábát találta el. Kezdetben a sebesült ügyet sem vett a sérülésére, de később rosszul lett. A diplomata próbálta a vérzést elállítani, majd igyekezett kijuttatni a nádringetegből. Mire a keresésükre indulok megtalálták a bajba jutottakat és Sarvaicz Lajost - a most álló kereszt helyére - partra szállították, addigra elvérzett. A német nagykövetet rendkívül megviselte az eset, s a csákyás családjáról hosszú éveken át gondoskodott, a Tóbíró emlékére pedig egy keresztet állíttatott.

Chernel István: Apja Chernel Kálmán, édesanyja gróf tolnai Festetich Mária volt. Apja elsősorban történész volt, de érdekelték a természettudományok is, főleg a madártan. A fiút soproni középiskolai természetrajz tanára, Fászl István tanította meg a madarak preparálására. Madártani megfigyeléseit 12 éves korától naplójában rögzítette. Első szakcikke a Vadász Lapban jelent meg 1882-ben. Szülei közigazgatási pályára szánták, ezért négy évig jogot hallgatott a pozsonyi, majd a budapesti egyetemen, de már eközben tanulmányozta a madártan irodalmát. Egyetemi hallgatóként bejárta a Velencei-tó környékét, ellátogatott a Hanságba és a Kis-Kárpátokba, és e helyeken madártani megfigyeléseket is végzett. 1887-ben Erdélyben ismerkedett meg és kötött életre szóló barátságot Herman Ottóval, a polihisztor természettudóssal. 1888-ban fejezte be egyetemi tanulmányait, és apja kívánságára közigazgatási gyakornok lett Sopronban, de már 1889-ben lemondott állásáról, és visszatért Kőszegre, hogy csak a madártannak éljen. Felesége és legfontosabb segítőtársa Róth Dóra volt; két gyermekük Márta és Miklós. 1890-től vett részt a Herman Ottó által szervezett madárvonulási megfigyelésekben. Még ez évben az 1891-es budapesti II. Nemzetközi Ornitológiai Kongresszust előkészítő bizottság tagjává választották; ő lett a bizottság titkára. Állandóan járta az országot, és naplót, jegyzeteket írt madártani megfigyeléseiről. Magyarországon a legszívesebben a Velencei-tónál dolgozott, ahol a Velencén élő Meszlényi család látta vendégül. Ő honosította meg hazánkban a madárodúkat és madáretetőket, amelyeket először a háza körüli parkban helyezett el. Úgyszintén 1902-ben az amerikai „Day Birds” mintájára megszervezte Kőszegen a madarak és fák napját. A Velencei-tó mellett az ő nevét viseli az 1959-ben avatott Madárvárta, melynek falán emléktábla emlékezik itteni tevékenységére. Emléktáblája áll az agárdi strand bejáratánál is. Agárdon iskolát, utcát neveztek el róla. Mintegy 2000 preparátumból álló gyomortartalom-gyűjteményét az Magyar Ornitológiai Központnak adományozta. 1916-ban, Herman Ottó halála után ő lett a központ vezetője. A lápokban, mocsarakban szerzett betegségek legyengítették egészségét. Egy fűtetlen vasúti kocsiban megfázott, és az ennek szövődményeként fellépő spanyolnáthában mindössze 57 évesen, 1922. február 21-én, Kőszegen elhunyt. A kőszegi városi temetőben nyugszik. A természetvédelem első hazai hangjait is ő üzeni: „Irtjuk és kifosztjuk a

természet kincseit... Önzésünk elragad... Ész és szív mindig együtt vezessen, mert csak a szellem erejének, és a kedély nemességének kellő összhangjával lehetünk méltók a természet egészéből egy fejjel kiemelkedni".

Gárdonyi Géza: Agárdpusztán, a Nádasdy-uradalomban született 1863-ban. A Szent Anna kápolna (1814-ben épült) keresztelték meg. Édesapja, Ziegler Sándor a szabadságharc lelkes támogatója, vagyonát fegyvergyár létesítésére áldozta fel. A család szinte az egész országot végigvándorolta. 1870 tavaszán érkeztek a fővárosból Sályba, ahol szokatlanul hosszú ideig, három évig maradtak. Gárdonyi így ír erről: "hét esztendő voltam,, mikor vidékre kerültünk. A falu, ahol apám állást foglalt, Borsod megyében van, erdők között". Itt kezdte iskoláit az író, ennek emlékét ma tábla őrzi Sályban a volt népiskolán. 1873 tavaszán a Ziegler család Hejőcsabára, a ma Miskolchoz tartozó településre költözött, Gárdonyi itt fejezte be a negyedik elemi, s a nyarat is itt töltöttek. A középiskolát az ország több városában, köztük Sárospatakon végezte. 1882-ben fejezte be tanulmányait Egerben, a tanítói oklevél megszerzése után a Dunántúlon tanított (Karád, Devcester, Sárvár). 1885-től újságíró Győrben, Szegeden, Budapesten. 1897-ben Egerbe költözik, itt írja leghíresebb regényeit (Egri csillagok, A láthatatlan ember, Isten rabjai) 1922-ben halt meg, kívánságára a várban temették el. Sírján egyetlen mondat olvasható: "Csak a teste". Egykori lakóháza ma múzeum. Gárdonyi „kövek alatt nőtt fűhöz” hasonlította önmagát, és ezzel nem csupán közéleti elzárkózását, rejtőzködő életvitelét, de irodalmi építkezését és ars poeticájának kialakulását, művészi eszköztárának hosszan tartó érlelődését is illusztrálta. Nem sorolható egyetlen irodalmi körhöz sem, híján volt a kor haladó irodalmárait jellemző nagyvárosi, polgári háttérnek, a művészete korai szakaszára jellemző, gyermekkora élményeiből fakadó – természetesnek vélhető – népi tematikát és hangvételt pedig nem érezte igazán a magáénak. Ahogy Juhász Gyula fogalmazta meg Gárdonyi helyét az irodalmi panteonban: „Ő nem utóda senkinek, és őt nem is igen utánozza senki.” Nyitottsággal fordult a legkülönfélébb irodalmi formák és írói csoportosulások felé. Egyedül a 20. századdal születő új nemzedéktől idegenkedett annak dacára is, hogy az újabb irodalmi irányzatok szellemi vezérei elismeréssel szóltak századforduló utáni művészetéről, s csábították is volna a Nyugat szerzőgárdájába. Ady Endre például a magyar Dickensnek nevezte.

Patikárius Ferenc (Gárdonyi, 1827 - Pest, 1870. márc.): zenész. Cigánymuzsikus család tagja. Apja (családi nevén: Dudás József) Vörösmarty Mihályt tanította hegedülni; felesége Boka Károly cigányprimás lánya volt. A múlt század 60-as éveiben országos népszerűségnek örvendett. Több ún. magyar táncot komponált (Nyáregyházi csárdás, Balkányi emlék stb.). 1864-ben zenekarával Olaszországban turnézott. zenei versenyen mérte össze tudását id. Rácz Pállal, és ezen alkalomból olyan emberek ültek a zsűribe, mint Erkel Ferenc, Mosonyi Mihály, Ábrányi Kornél, Mátray Gábor és a korszak hasonlóan ismert személyiségei.

Hogy ki volt az agárdi obeliszket építtető (felesége nyughelye) és a lékai családi kriptában nyugvó főúr? **Gróf Nádasdy Lipót** - Nádasdy Mihály gróf és Colloredo Mária Teréz grófnő fiaként - 1802. július 8-án született. Iskoláit Budán és Pozsonyban végezte, majd 1822-ben Vas vármegye aljegyzőjévé választották meg. 1825-ben a Kőszegi Királyi Tábla tiszteletbeli bírájává nevezték ki. 1832-ben a Magyar Királyi Tábla bírása, majd 1839-ben hétszemélynök lett. 1833-ban Komárom vármegye főispánhelyettesévé, majd 1837. szeptember 18-án tényleges főispánjává nevezték ki. Az 1848/49-es szabadságharc alatt a magyar nemzeti ügy mellé állt és ezért 1849-ben a theresienstadti börtönbe zárták. Kiszabadulása után visszavonultan élt és a birtokain - köztük az 1850-es évek elején vásárolt agárdi uradalmán, s gazdálkodott. Az 1860-as években, az alkotmányos korszak visszatértekor bekapcsolódott a hazai politikai életbe és ismét elfoglalta főispáni székét. Gróf Nádasdy Lipót 1873. július 18-án, Budapesten hunyt el.

Este van már, ragyognak a csillagok, / A nyájammal hazafelé ballagok, / Szépen szól az öreg ürüm kolompja, / A babám meg a kapuba hallgatja. 2. Várlak babám még a karám bezárva, /Még a nyájam pihenőre zavarom, / Megcsókolom, megölelem a szádát, /És azután jó éjszakát kívánok. Dinnyés, özv. Imre Mihályné (1902)

A Velencei-tó déli csücskénél, a nádasba bújva fekszik **Dinnyés**, az egykor **Terra Meed**, majd Dinnyésmed néven is ismert település. Az első írásos emlék róla 1298-ból származik, de a régészeti

leletek szerint már jóval korábban lakott terület volt. Királyi birtokként is számon tartották, sőt, a legenda szerint a közeli Sikotán (amelyet ekkor még Csikó-tanya néven ismertek) volt Mátyás király legszebb ménese is! Gazdag állat- és növényvilága valódi értékeket rejt, a Fertő a Duna-Ipoly Nemzeti Park része. A dinnyési „Förtön” nemrég épült tanösvényt végigjárva felfedezhetjük az itt fészkelő madárfajokat, a nádas élővilágát. A tanösvényen vezető túrát a terület első természetvédelmi őreről, Müller Istvánról nevezték el, aki sokat tett azért, hogy a dinnyési vízivilág ősi formájában maradjon meg az utókor számára. A faluban volt egykori hagyományok sokáig feledésbe merültek, ám napjainkban szerencsére újjáéledőben vannak. Az év ünnepeiről végigjárva az utóbbi évtizedben régi és új szokások elevednek meg évről évre. A Húsvéti locsolkodás és Locsolóbál, a Kihajtás napja, a Szüreti mulatság és bál, az októberi Mihály-napok, valamint az év végi Falukarácsony, a lucázás és a regölés mind-mind olyan közös ünnepek, amelyek farsangtól farsangig alkalmat adnak arra, hogy a falubeliek együtt ünnepeljenek.

ISKOLA A KASTÉLYBAN – Tabi Orsolya írása (Interjú a dinnyési falusi iskola egykori tanulóival)

A történetek, igazak vagy sem, megszületnek, folytatódnak, majd feledésbe merülnek, egészen addig, amíg egy elég kíváncsi ember elő nem hozakodik kérdéseivel. Persze: „Minden olyan régen volt, ki emlékszik már arra?” – hangzik a válasz, amikor a régi, a valamikori préposti kúriában működő falusi iskoláról faggatózom. Itt még nem adhatom fel, hiszen az arcokon megrezen egy-egy vonás, s látom, emlékek pillanatkepei villannak fel: bátortalanul emlékezünk.

Egy asztalnál ülünk, férfiak és nők, idősebbek, fiatalabbak - összeköt minket sok minden, naponta találkoznak az utcán, ám akad egy hely a múltunkban, ami észrevétlenül fon össze bennünket, az iskolapad, ahol mindannyian írni és olvasni tanultunk.

„Meséljétek!” – kérem meg a jelenlévőket. „Minden érdekel, ami csak az eszetekbe jut.” Lassacskán elhangzik néhány száraz adat, de pár perc múlva úgy érzem magam, mint aki hangyabolyba lépett, egymás szavába vágva, kacagva törnek fel az emlékek, alig győzöm az írást.

Mikor is jártatok ide? Milyenek voltak az osztályok? Mennyiben volt más, ahhoz képest, mint ahogyan most az unokáitok, gyermekeitek tanulnak?

- Gyakorlatilag mindenben, én '82-ben végeztem, mi voltunk az első osztály, akik a negyediket már Gárdonyiban járták. Összevont osztályokba jártunk, együtt tanult az 1-3. és a 2-4. osztály, de nálunk már nem volt orosz tanár, ezért át kellett járni Gárdonyba. Nem zavartuk egymást, mert amíg az egyik fele az osztálynak a munkafüzetben dolgozott, mi hangosan tanultunk. Tehát volt hangos és csendes óra.

- Sokat lehetett tanulni az összevont órákon, bár sokan rossznak érezték, szerintem jó volt, mert a kisebbek sok mindent eltanultak a nagyobbaktól. Mi még „két műszakban is jártunk”, volt délelőtti és délutáni hét, tehát reggel 8 órára vagy délután 13 órára kellett járni, de hát ez már nagyon rég volt, hiszen mi 1966-ban ballagtunk. Amikor én jártam, még mind a 8 osztályt itt kellett végigjárni, tehát együtt járt a 5-7. és 6-8. osztály is, pont ezért kellett „két műszakban járni”, nem fértünk el. Napi 5-6 óra volt, felváltva, egy csendes, egy hangos.

- Mi '76-ban kezdtük az iskolát, akkoriban váltottak át a de./du. oktatásról a hosszú és rövid hétre, a hosszú héten szombaton is tanultunk.

- Sok minden nem volt ám akkoriban, én 1970-ben végeztem, akkor még „golyós számológépen” tanultunk számolni, szenes kályhával fűtöttünk, fekete olajos padló volt, kút az udvaron - mindig ott „pacsáltunk” -, tornatermünk sem volt, ha esett is, kint játszottunk a homokosban.

- 1988-ban kezdtük a sulit, de még akkor is csak „pottyantós WC” volt, nem szerettük, kettesével lehetett használni, mert valakinek őriznie kellett az ajtót, mivel a fiúk kedvenc szórakozása az volt, hogy a lányokra zárták a reteszt. Csengőnk sem volt, nagy rézcseréppel, birka csengővel kellett csengtetnie a hetesnek. Emlékszem, minden reggel rádiót hallgattunk, a pontos idő és az időjárás előrejelzés miatt. A cserépkályha mellett ültem, amikor unatkoztunk, azt játszottuk a padtársammal, hogy ki tudja tovább a tenyerét a forró cserépen tartani.

- Akkoriban nem volt ciki kolbászos kenyeret vinni tízóráira, sőt, volt, aki tojásrántottás szendvicset hozott, ma ezeket már nem mernék bevinni az iskolába a gyerekek.

Emlékeztek a tanáraitokra? Kik voltak Ők, milyenek láttátok Őket így, visszatekintve?

- Először Takács István volt az igazgató, majd Mezei Feri bácsi, az ő felesége, Piroska néni is tanított, őt nagyon szerette mindenki. Aztán Marcella néni, akit mindenki ismer, Kollár Eta néni, aztán volt még....

- Emlékeztek a „Stoppos” Gizi néniére? Ő mindig stoppal járt Székesfehérvárról, egyszer például egy traktor vette fel és az iskoláig hozta. Az egyetlen orosz tanár akkoriban Baradlai Ida volt.

- Pestről is jártak le, Kis Etka néni és Kelner Ferenc bácsi; mielőtt visszautaztak volna, bevásároltak a faluban, innen vitték a tojást a fővárosba. Még emlékszem Erzsébetre is, de hogy milyen Erzsébet, azt meg nem mondom....

- Kovács Erzsébet, egyszer találkoztam vele az orvosnál. Nálunk az órákon egy pissenés sem volt, nagyon szigorú volt az osztályfőnökünk, senki sem mert másra figyelni, mert repült a könyv vagy egy jól irányzott pofon, mondjuk volt is szava és tekintélye a tanároknak, nem úgy mint ma. Meg persze szüleink is hamarabb vették pártfogásba a tanárt, mint minket, ha panasz volt ránk.

- Nem volt ám még óvoda sem, amikor mi jártunk, előkészítő volt csak, heti 1x, pénteken.

Mivel teltek a szünetek? Milyen szórakozási lehetőségek volt? Említették már többen is a „homokost”, mi is ez pontosan?

- Ááá! A mai gyerekek már talán nem is látták, ahol most a Hagyományörző szinpada van, abban a völgyben egy nagy bozóttal, nádassal benőtt gödör volt, egy csapáson lehetett járni, hozzá a templomdomb is vadregényes volt, kész labirintusokkal, búvóhelyekkel. Mi a lányokkal oda építettük a „bunkokatt”, lapulevelekből voltak a bútorok, nagyon jó kis zug volt.

- A homokos arra való, hogy ha egy órákor kiengednek az iskolából, legyen okod csak háromra haza menni; ha valaki nem ért haza, elsőre ott keresték a szülei, ott bandáztunk. Történelmi helyszín lett. Akadt olyan, aki félt átmenni, mondjuk felhetett is, mert akit nem szerettünk, az ott pörül járhatott. Volt, akit a csalán közé löktek, ez volt a jele a kiközösítésnek.

- A foci az általános volt, meg később a „kidobózás”, télen meg mindenki hógolyózott és szánkózott a templomdombról, mindenkinek volt szánkója, azzal jöttünk iskolába, vagy korcsolyával, ha jól lefagyott az út. A homokosban szoktunk számháborúzni is, nem is tudom, miért nem játszák mostanában, a legjobb játék volt.

- Emlékeztek a búcsúsokra? Akkoriban még az iskolaudvaron telepedtek le, általában 1-2 hétig itt voltak, erre az időre a búcsús gyerekek hozzánk jártak tanulni, volt úgy, hogy egész barátságok szövődtek. Az sem volt rossz, hogy ilyenkor a szünetekben mindig célba léphetünk.

- Arra emlékszem, hogy ha bent maradtunk szüneten, az igazgató mindig átdörömbölt a falon, hogy ne hangoskodjunk, mert a szomszéd szobában lakott, de ez még akkor volt, amikor a mai óvoda épületében volt az iskola.

- Mozi is működött, minden hétfőn és pénteken, mert akkor nem volt adás a tv-ben, de szerettük, az most is jó volna. Néha az iskolásoknak is vetítettek. És persze nem lehet megelégedezni a kommunista ünnepekről sem, a kisdobos és úttörő avatásokról, ebbe most bele sem kezdék.

- Nagy zsványok voltunk, egyszer éjszaka májusfát állítottunk, s mert útban volt, a bicikli tárolót áttettük a sövény mögé. Egyszer csak jött valaki közülünk, megijesztettük a sötétben, erre ő átugrott a sövényen ijedtében, persze beleszorult a bicikli tartóba. Aztán, amikor ministránsok voltunk, megittuk az atya miseborát, s mindkét kis kancsóba vizet töltöttünk, megkaptuk érte a magunkét.

Hallottam rémtörténeteket is a templomdombról, ezekre emlékeztek?

- Hogyne, szerintem nem volt olyan gyerek, aki ebbe az iskolába járt és nem félt volna a templomdombon található, mára már törmelékkel feltöltött víztározótól, vagy talán bunker volt, ez is, az is. Az volt a legbátrabb, aki le mert oda mászni, nem sok ilyen volt.

- Mi lemásztunk egyszer, s találtunk ott egy befalazott ajtót, állítólag annak az alagútnak az ajtaja volt, ami összekötötte a templomot és a kastély épületét, vagyis az iskolát. Talán a németek használhatták.

- Egyszer találtak ott egy helyi embert, idősebb volt, meghalt, nem tudni hogyan, fiatalok találták meg. Persze nagy megrendülést okozott a kicsiny faluban, s a szülők igyekeztek titokban tartani mindent, hogy ne ijessék meg a kicsiket, ettől még félelmetesebb lett, mert mindenféle találgatások csaptak szárnyra.

- Hasonlóan háborzongató a templom előtti síremlék is, attól is sokan félték gyerekként, egy kökorporsó előtt állhattunk, nem tudtuk eldönteni, hogy ebben van-e eltemetve a halott vagy ez csak

egy emlékmű. Ma már tudom, emlékmű a kőkoporsó, de a templom építése közben, a kereszt felhelyezése alatt lezuhant munkás valóban a templom bejárata előtt lett eltemetve, az egyház tisztelete jeléül egy kőkoporsóval jelzi nyughelyét. Ezeket már szinte el is feledtük, s halottaink is megnyugodtak már.

Milyen érzés most visszatérni a régi iskolátok, a „kezdetek” falai közé?

- Semmi különös, ami volt, volt.

- Izgalmas, sokszor felidézem mi, hol volt eredetileg, mert az óta történtek átépítések, én például abba a tanterembe jártam, ahol most az orvosi rendelő van.

- Mi most is sokat járunk ide, rendezvényekre, vásárra, nekem nem visszatérés, mindig is az életünk része volt. Sajnálom, hogy már nem működik itt az iskola.

- Nagyon szerettem ide járni, ezért ha néha bejutok az épületbe, mindig kíváncsian járom végig, felidézem a régi emlékeket...

Lassan megköszönöm a beszélgetést, de látom, hogy rám már senki sem figyel, tovább folytatják... egyre személyesebb emlékek bújnak elő. Már nem is jegyzetek, csupán örülök, s magam is emlékezem. Tiszteletem és halám jeléül, a dinnyési tanítóknak: Orsi

KÁPOLNÁSNYÉK

Szent István király idejéből érdekes módon két legenda, hagyomány is kapcsolódik a településhez. A hagyomány szerint Szent István 997-ben a Koppány felett aratott győzelem alkalmából itt tartott hálaadó istentiszteletet. A másik, a Szent Gellért legenda, amely azt mondja el, hogy Szent Gellért 1046. szeptember 24-én, halála előtti utolsó miséjét a nyéki kápolnában mondta el (ez nem hitelesíthető, mert Diósdon is ugyanezt mondták) A községben több helyen régi pincéket tártak fel. Az ma már nem deríthető ki, hogy milyen célt szolgáltak, s esetleg összefüggő rendszert, alagútrendszert alkottak-e? Jelen sorok írója (Kupi László) több forrásból hallott olyan alagútrendszerről, amely a Halász-kastélyt kötötte volna össze a Gárdonyi út sarkánál lévő nagyvendéglővel.

Vörösmarty Mihály Nyéken, 1853-tól

A nyéki közbirtokosok ingyenes használatát ajánlották fel a megüresedő házat Vörösmartyéknak, aki csak úgy fogadta el a nyékiek nemes gesztusát, hogy fizet bérleti díjat a házért, s a hozzá tartozó kertért. 1853. május 12.-ke körül költözött a Vörösmarty család ebbe a házba, s itt éltek, 1855. szeptember végéig. Ez a ház a Balassa család birtokterületébe volt ékelődve, s hozzá tartozott 2-3 holdnyi kert a csekési patak határolta területen. A mai Tó utcáról nyílt, s a patakon keresztül hídon lehetett átmenni a falu központja felé. A községi hagyomány megőrizte azt a történetet, hogy 1854-ben, Vörösmarty egyszer a hídon való át menetelekor, megcsúszott és a korlátba kapaszkodott, s a gyűrűs ujjába belement egy szálka. Az ujjja megdagadt, s karika gyűrűjét úgy kellett lefűrészelni. A babonás öregek megjósolták emiatt korai halálát. A költő halála után, Jókai Mór 1856-ban, a ház rajzát, s a Vasárnapi Újságban közli, sőt korán le is fényképezték. A tornác hasonlatossága miatt a házat sokan összetévesztették a gyermekkori házzal, holott annak fatornáca századvégi hozzátoldás. A kertben lévő virágokat, rózsákat, a költő volt barátai és tisztelői, iránta való kegyeletből elhordták. Az épületet később a közbirtokosság, emlékül őrizte, s azoknak a rendelkezésére bocsátotta, akik valamilyen ok miatt lakás nélkül maradtak, majd később az 1900-as évektől szegény családoknak adták ki. Móricz Zsigmond 1942-ben Nyéken járt, Vörösmarty emlékeket kutatni, s ezt írta róla: „A ház úgy áll ma is, ahogy akkor állott, mikor Vörösmarty a forradalom után ide menekült Pestről és kis bérletet vett, s gazdálkodni próbált. A régi nemesi kúriák közül való. Széles tornác zömök léglasztolpokon tartja a magas nehéz tetőt”. A ház 1942-ben községi „szegényház”, szociális otthon volt. A II. Világháborúban találat érte, próbálták kissé helyreállítani, de veszélyessé vált és lebontották a háború után 1959-ben. Az alapjai megvannak, területe községi tulajdon.

Vörösmarty Mihály édesanyja, szelíd természetű, jó adakozó szívű, vallásos, szorgalmas fáradhatatlan a gazdasszonykodásban, nagyon jó magyar konyhát tartott. Betegeket is gyógyított, nagyon gondosan eltett mindenféle jó füveket, gyökereket, annak idejébe beszárítani. Vakok

gyógyításában különösen szerencséje volt. Flastromokat, igen jókat készített, sokszor történt a gazdaságba csonttörés – kasza sarlóval sebzés, azokat nagyon hamar meggyógyította.

NADAP

Nadapon van a térképészet és az építészet egyik legfontosabb meghatározójának, a magasság mérésnek magyarországi legfőbb viszonyító pontja, a Nadapi Szintezési Ősjegy. A Szintezési Ősjegyet az 1888-ban állított emlékmű jelöli. Az alappont érdekessége, hogy a XIX. században, amikor létrehozták, még kevés európai országban határoztak meg ilyen szintezési hálózatot. Azt kevesen tudják, hogy Nadapon 2 ő-

alappont is van, az ismertebb Adriai szint feletti, valamint a később meghatározott Balti szint Főalappontja. Azért települtek ide, mert ez a terület, a Velencei Hegység a Kárpát-medence legöregebb és legstabilabb képződménye. Minden ország saját tengerének közép szintjét határozta meg viszonyító magassággal, amit ún. Felsőrendű szintezéssel telepítettek szét területükön és határozták meg tengerszint feletti magasságát. Az Osztrák-Magyar Monarchián belül Magyarország az Adriai tenger középszintjét vette alapul, amit a triezsti kikötő mólóján mértek meg. Az eredeti Nadapi Ősjegy ennek alapján települt. A másik a Balti szint, (Balti tenger szintje Kronstadtban) a Varsói Szerződés államainak egységes katonai magasságmérését szolgálta, de meghonosodott az építészetben és a térképészetben is, nem kis kavardást okozva, ugyanis a kettő között 63,5 cm magassági eltérés van. Mindkettő használatos ma is. Rendkívül szép környezetben fekszenek, közel egymáshoz, közkedvelt kiránduló helyen. Táblák és turistajelzés vezet hozzájuk, ami a nyári idegenforgalmi rendezvények helyszíne is egyben.

Kolesár András: "A magassági ősjegy hivatalosan 173,8385 m magas van az Adriai tenger partján, Triesztben levő Molo Sartorio vízmércéjén 1875-ben megfigyelt középvízszint-jel felett. Később újra megmérték a középvízszintet, amely 9 cm-el eltért az előzőtől, ezért bevezették a "nadapi alapszintet" (vagyis azt mondták, hogy a magasság nem a tengerhez képest, hanem egy képzeletbeli felülethez képest értendő, amely 173,8385 méterrel van a nadapi jel alatt).

Még később az is kiderült, hogy a nadapi szint meghatározására a XIX. század végén végzett katonai szintezés során súlyos hibákat vétettek, de újramérni már nem tudták, mert az első világháború elszakította Magyarországot a tengertől. A II. világháború után a nadapi alapszintről áttértünk a kelet-európai alapszintre, az ún. balti (kronstadti) alapszintre, amely 0,6747 m-rel feljebb van, mint a nadapi alapszint (ez egyébként sok gondot okozott a vízügyi létesítmények építésénél). A Nadap főalappont magassága így 173,1638 mBf (a balti alapszinthez viszonyítva). A magasságot egyébként az obeliszk talapatának üregében lévő gránittáblából kiemelkedő csiszolt felület jelöli."

A Velencei-tó környékét **Vörösmarty Mihály** szelleme lengi körül. Ezek közé tartozik Nadap is, ahol a költőt keresztelték 1800. december 3-án. A templom, ahol felvette a keresztiséget már nem áll, a jelenlegi neogótikus templom mögött egy konzervált falmaradvány emlékeztet rá. A keresztelő medence viszont ma is megtekinthető.

Nadap legjellegzetesebb növényzeti értékei

A Velencei-hegység szigetként emelkedik ki a Mezőföld alacsonyabb, hullámos felszínéből. Szigetszerű a hegység köztani felépítése is, hiszen gránit alkotja, amelyen a mezőföldi meszes lösztakaróhoz képest savanyú talajtakaró jöhetett létre. A savanyú talajtípus azonban csak ott alakult ki, ahol a hegység lábára és oldalára felhúzódó lösztakaró már elvékonyodik. A Nadap fölötti, a falutól északnyugatra elhelyezkedő egyes gerincek éppen ilyenek, és ezeken az ún. nyílt mészkérülő tölgyes állományai figyelhetők meg. Ez a tölgyes szintén szigetszerű előfordulású, olyannyira, hogy a Velencei-hegységen belül éppen itt, Nadap fölött élnek legnagyobb kiterjedésű, a hegység egészét tekintve azonban meglehetősen ritka állományai. Nadap környéke más szempontból is különleges környezeti adottságú. A Velencei-hegységnek ugyanis éppen itt, a falu fölötti déli-délkeleti kitétséggű, vízmosásokkal tagolt lejtőin él egy olyan erdőtípus, ami egykor hazánkban nagy területeket borított, ám az erdőirtások következtében mára állományai töredékére zsugorodtak össze. Ez az ún. tatárjuharos lösztölgyes, vagy erdőpusztai tölgyes, amely az egyik legjellegzetesebb Kárpát-

medencei élőhely, tekintve, hogy a nyugat-európai zárt erdők, illetve a keleti sztyeppék közötti átmeneti zónában alakult ki. Hasonló átmeneti sávot képvisel a Velencei-hegység pereme, így Nadap területe is, hiszen itt húzódik az egykori középhegységi zárt tölgyesek és a mezőföldi erdőpusztai növényzet határa. Mivel a lösztölgyes ma már országosan igen ritkává vált, a Nadap fölött állományai különösen értékesek és feltétlenül védelmet érdemelnek. Különlegességük, hogy bennük az erdőfoltok természetes módon tisztásokkal váltakoznak, és ez az erdőpusztai élőhely sok szép és különleges növénynek ad otthont. Ilyen pl. a pusztai meténg, a tavaszi hérics, a nagyezerjófű, a kardos peremizs, a bíboros kosbor. A vetővirág szintén az egykori erdőpuszták védett növénye, melyre Nadap környékén is rábukkanhatunk.

A cseres-tölgyes erdő ugyan az egyik leggyakoribb erdőtípus hazánkban, a falu fölötti hegyoldalnak is az egyik legnagyobb kiterjedésben jelen lévő erdeje, azonban Nadapon még ez az erdő is tartogat meglepetést. Ez pedig nem más, mint a Speta-csillagvirág, egy tavasszal virágzó, ibolyáskék virágú kis növényke, ami kizárólag a Velencei-hegységben fordul elő, mégpedig éppen Nadap határában.

Történelmünkől: 1946. májusi kitelepítés Nadapon

Nadappal kapcsolatosan az első írásos emlék 1193-ból származik. Akkor a fehérvári kereszties lovagrend birtoka, a török időkben pedig pusztá volt. A magyarországi németiséget a törökök kiűzése után Mária Terézia telepítette az elpusztított, kihalt magyar területekre. Nadapot 1719 és 1730 között Fleischmann Anzelm földesúr telepítette meg a Schwarzwald-vidékről jött németekkel, ily módon a falu a megye északi-hegyvidéki részének német települései közé tartozott. 1785-ben 53 házban 92 német telepes család élt. A lakosság száma 453 fő volt. A falu telepített jellegét lényegében még a mai falukép is jelzi. Minden házhoz telek tartozott, s a határban a földek is a falubeli házak sorrendjében voltak. 1946. május 20-án reggel a környező községekből közmunkára kirendelt fogatok hosszú sora jelent meg Nadapon és a lakosság nagy részét kis batyúval felszerelve – házat, földet, jószágot kényszerűen hátrahagyva – elfuvarozta a közeli vasútállomásra. Szomorú bevagonírozás következett, majd a vonat elindult kijelölt új hazájuk – Németország – felé. Egy korabeli iskolanaplóban így ír az akkori iskola-elnök: „1946. május 4-ével iskolánkban a tanítás megszűnt. Többszöri figyelmeztetés és kihirdetés ellenére, sem a tanítók, sem a tanulók nem jöttek iskolába.” /Nadap, 1946. augusztus 25./ Ez volt a svábok kitelepítése, aminek a község lakosságának több mint 90%-a lett leszenvedője. A faluban akkor 6 család maradt. A kitelepítettek helyére Nógrádból bányász-családokat és erdélyi, szerémségi menekültek közül telepítettek családokat.

PÁKOZD

Neve feltehetően szláv eredetű (az ólengyel Pakost) személynevből származik, amely a magyar pákosztos melléknévvél állhat etimológiai rokonságban. A község és környéke az őskortól lakott volt. Anonymusnál is megjelenik a neve: „iuxta montem Pacostu” („a Pakosztu-hegy alatt, közelében). Elbeszélése szerint a honfoglaló magyar nép Veszprém felé haladva Pákozdnál a hegyek alatt ütött tábort Árpád fejedelem egyik „költött” vezére, Ósbó vezetésével. Ugyanakkor a Budáról Veszprémbe vezető országút egyik állomása is ekkor a település.

Kevesen tudják, hogy 1593. november 3-án volt az az ütközet, amely a hadtörténelemben az I. pákozdí csata néven vált ismertté. Mintegy tízezer magyar és húsz ezer török katona állt egymással szemben. Pálffy Miklós bányavidéki lovas kapitány és Zrínyi György dunántúli főkapitány által vezetett derékhad lökészerű támadással üzte el Hasszán budai pasa lovasait. A csatamező déli szárnyán. Talán ennek az eseménynek emlékét őrzi a **Jancsár-völgy** és a **Hajdútemetés** helynév.

A II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc alatt a főleg kuruc érzelmű lakosságnak a labanc Fehérvár elleni küzdelmekkel teltek napjai, amely állóháborúvá alakult át. A harcok és a pestisjárvány 274 ember életét követelte a településen. A szatmári békekötést követően 1711. május 5-én itt tartották Fejér Megye Közgyűlését. Ez nem jelentett gyógyírt a tönkretett lakosságnak.

Albert László – 1992.: Az első pákozdi csata 1593-ban szerintem a katolikus templom helyen levő dombon és környékén lehetett. Oda is temették el a halottakat. Kb. 25 – 30 éve a templom alapzatát körbe kiásták és kb. 40 – 50 cm vastag emberi csonttréteg volt látható. Biztos, hogy alatta tömegsír van.

A település már a XVII. század első felében jelképévé emelhetette **pecsétnyomójában a szőlőművelésre** utaló motívumokat: a szőlőfűrtöt és a szőlőmetsző kést. Mellettük megjelent a nádkéve is, a pecsétnyomó felső részében pedig holdsarló és hatágú csillag. A község lakóinak és eljáróságának érzelmeit jellemzi, hogy a Velencei-hegység déli dombjain kialakított magas szintű és méretében is jelentős szőlőkultúrájáról falujuk nevét a szőlős állandó jelzővel kötik egybe. A község 1775-ben módosította pecsétnyomóját. Ábráit a régiből változatlanul átvették „Szőlős Pákozdi falu pecséttye 1775”. A település összetett önnevezése a XIX. század első harmadáig elhathet, 1865-re, Pesty Frigyes helynévgyűjtésének idejére már kikopott a használatból. A csata után a községi adminisztráció 1848 utolsó hónapjaiban tért vissza a régi mederbe. Győri István jegyző elfoglalta hivatalát, és a horvát dúlaskor elveszett községi pecsétnyomó helyett két újat készítettek. Az egyik az 1775. évi változatlan formában mintázta, csupán az évszámot cserélték fel 1848-ra. A másik szakított a hagyományokkal: körirata szőlős pákozdi 1848, középrészébe nyitott koronával ábrázolt magyar címet vésettek. **Az 1848-as, ritkaságnak számító pecsét sajnos elveszett**, hogy mikor és milyen körülmények között, senki sem tudja. 1991-ben Lovasberényben Fülöp Márton a kertjében talált egy rézből készült pecsétet. Kiderült, hogy ásás közben a település elveszett pecsétje fordult ki a földből. A viasznyomata ma is kivethető a gondos vésnői munkával készült darabnak. **Pákozdi visszavásárolta** a község számára nagyon értékes kincset...

Ami nincs annyira a köztudatban - 1848. szeptember 29.: Néhány nappal a pákozdi-sukorói győzelem után a Közlöny Fejér megyei tudósítója tájékoztatta a közvéleményt a lakosság sanyarú állapotáról. „Aki Pákozdot látja, halált eskszik a latroknak, nincs Pákozdon egy ajtó, ablak, bútor... A lisztet a fekete ugaron fehér utat csinált, a ködmönny, az ágyat, az asztalt szétvagdalta, mindent, de mindent elpusztított. Az eleséget a sárba dobálta, úgy hogy a megyének holnap gondoskodnia kell élelemről..., a vad faj nem elégedett meg azzal, hogy a szegénynek marháját levágta, hanem lovaikat is mulatságból agyonlőtte, csak pusztítási vágyból mindent elrontott.” A csata és az azt követő másfél napos horvát megszállás következményeit drámai hangon fellátó tudósítás nem az egyetlen forrás a pákozdiak helyzetének bemutatására. Október 10-én Vereb földesura, Végh János arra hívta fel a megyei adminisztráció figyelmét, hogy a faluban „megbénult” az adminisztráció, a jegyző az önkéntes nemzetőrsereg tagja lett, a horvát dúlás következtében elveszett a helység hiteles pecsétnyomója, koldusok, kéregetők lepték el a környező falvakat arra hivatkozva, hogy ők a szerencsétlen pákozdiak. Verebi Végh János azonban nemcsak az ellentmondásos és sanyarú helyzetre hívta fel a figyelmet, gyorssegélyben is részesítette a pákozdiakat. A példáját követték megye-szerte. Az 1874. március 15-i felhívás eredményeként országos közadakozásból 1889-ben elkészült a pákozdi csatában részt vett és elesett 1848-as honvédek tiszteletére az emlékmű, Tuboly Gyula székesfehérvári kőfaragó alkotása. **Felirata:** Az 1848. évi szeptember hó 29-én, a jogtalanul megtámadott ország és nemzet védelmében, e község határában szerencsésen vívalott csata emlékére kegyeletes hazafiak közadakozásból emeltek.

Albert László: A harc közeledtével a lakosság a belső és külső szőlőkbe menekült. A régi 1848-as emlékmű helyén három sebesült magyar honvéd ült. Űkanyám is vitte dédapámat, aki karonúló kislány volt. Egyik katona megkérdezte: hova viszi azt a gyereket? Űkanyám felelte: Jönnek a horvátok, azok élöl menekülünk. Erre a katona azt mondja, hogy tekerje ki még most a nyakát, nehogy ilyen sorsa jusson, mint mink. Másnap a győztes csata után hazafelé jövet a három katona meg volt ölve. Tűzbe meg voltak pörkölve. Azért lett erre a helyre állítva ez emlékmű, mely még most is áll, hála Istennek.

1848. szeptember 29-i csatában harcoltak – Kissné Vörösmarty Mária gyűjtéséből:

Ács István (1816-1885) templomatyja önkéntes nemzetőr Noszlop.

Holubka István (1810-1908) Kossuth-huszár. Hét útközetben vett részt, Különösen a pákozdira és a fehértemplomira emlékezett, ugyanis egy kartácsdarabtól a bal lábán megsérült. Felgyógyulása után újra a Kormányzó házához került. Buda bevétele előtt alkalmat nyílt látni a sebbel-lobbal elszállított koronázó jelvényeket. Ű mentette ki – Károlyi gróf segítségével – Nagyváradról

Kossuth édesanyját. Négy év börtönt kapott, tanúja volt az aradi 13 kivégzésének. Szabadulása után a tiszakurti öreg szőlőben talált megnyugvást. Szabó Béla ükunoka irataiból.

Irányi Dániel (Toporc 1822 - Nyíregyháza 1892) a XIX. század magyar történelmének egyik legszínesebb, legértékesebb egyénisége. Ő javasolja március 15-én kora délután a Nemzeti Múzeumnál, hogy a tizenkét pontot fogadtassák el a városi tanáccsal is, majd pedig érvényre kell juttatni a 12 pontnak a politikai foglyok szabadon bocsátására vonatkozó követeléseket. A szabadságharc után Haynau vérbírósága lávollétében halálra ítélte. 1850-ben Párizsba szökök. Felveszi a kapcsolatot az emigrációval. Kossuth követeként tárgyal Berlinben Bismarkkal. Közvetlenül a kiegyezés után még nem jön haza, csak akkor, mikor Pécs országgyűlési képviselőjévé választja. Békésnek 1872-től haláláig sorozatosan újraválasztott országgyűlési képviselője. Nevét emléktábla és mellszobor őrzi a békési városháza falán.

Ivánka Imre (1818-1896) honvéd ezredes. 1848 nyarán huszárszázados és gr. Batthyány Lajos miniszterelnök nemzetőrségi titkára. E beosztásában ő állapította meg a főlálltandó honvédsereg szervezetét. A pákozdi csatában kitüntette magát, a schwechati ütközetben is részt vett. A magyar sereg parancsnokságának Kossuth által fogalmazott nyilatkozatát parlamenterként Ivánka vitte el Windischgrätzhez. (Dobay Ágoston nemzetőr századossal). Visszafelé Jellasics a hadijogot megsértve elfogatta. Königrätz várába zárták. 1850-ben kiszabadult, 1861-ben képviselővé választották. A határozati párthoz csatlakozott. A kiegyezés után is az ellenzék padsoraiban ült Tisza Kálmán híveként. Gődöllön telepedett le és gazdasági életbe kapcsolódott be 1892-ig minden országgyűlésen képviselő. Ő építette az észak-keleti vasutat, annak az államosításig (1891) vezérigazgatója volt. A magyarországi szabadkőművesek nagymestere, 1895-től főrendiházi tag.

Kiss - Jakab György (1829-1900) nemzetőr. Az ő házukban gyülekeztek a felső- és alsóvárosi legények, s onnan indultak a pákozdi csatába: szerezték lovakat, patáikat rongyba kötötték, így szöktek át az ellenőrzésen. A Csúcsos-hegyen csatlakoztak a huszárokhoz, onnan tekintettek Fehérvár felé: jön-e már az ellen? Jött, talpig vértben, még a lovak oldala is visban volt. A magyarok között gyorsan körbejárt a jó tanács: a horvátok a hóna alá kell szúrni. Írja emlékirataiban unokája Kovács Nagy Antalné.

Makk József (1810 körül 1868) honvéd ezredes. A forradalom kitörésekor a pesti altisztképző iskolában tanított, mint tűzmester. A pákozdi csatában az ő tüzerei döntötték el az ütközet sorsát, amiért Móga a helyszínen századossá léptette elő. Perczel és Guyon seregében harcolt, majd a komáromi tüzérség parancsnokává nevezték ki. A fegyverletétel után Erdélybe ment, ahol elfogták. Szabadulása után Kútahiában Kossuthal találkozott. Ismét hazatért, fegyveres fölkelés szervezésébe fogott, de ennek 1852-ben a hatóságok nyomára jöttek. Makknak sikerült külföldre menekülnie. Az észak-amerikai Karolinában halt meg.

Móga János altábornagy (1785. Boczkó – 1861. Szászkerked) István nádor lemondása után ő vette át a Jellasicssal szemben álló magyar sereg fővezérségét és a pákozdi csatában megállította a bán előnyomulását. Jellasicsot az osztrák határig követte, de a császárra és királyra tett esküje megakadályozta abban, hogy a határt átlépve Bécs felé törjön. Kossuth rábeszélésére 1848. október 30-án a magyar sereggel mégis átlépte a határt, de Jellasics és Windisch-Grätz egyesült csapataitól a schwechati csatában vereséget szenvedett. 1848. november 1-jén lemondott rangjáról és visszavonult. A magyar főváros elfoglalása (1849. január 5.) után letartóztatták és Olmützben öt év várfogságra, továbbá rangja és rendjelei elvesztésére ítélték. Fogságának kitöltése után vejének, gróf Lázár Györgynek birtokán élt haláláig.

Pillich Ferenc (1833-1902) nemzetőr. 1848 tavasza Pozsonyban érte, ahol résztvett a helyi tüntetésen. A 15 éves fiú két diáktársával Bécsbe utazott, majd visszajött Magyarországra. Az első hívó szóra beállt nemzetőrnek. Az első ütközet a pákozdi csata volt számára. Innét zászlóalja – 800 ember – Kisfaludy és Gerzso századosok vezénylete alatt Pátkánál egy közel ötezernyi horvát sereget ugrasztott szét. A honvédtáborban nagyon megszerették, s mint ügyes fűrkész elmét terepkémlelésre is hamar alkalmazták. 33 véres ütközetben és csatában vett részt. A szabadságharc leverése után egy ideig azért kellett bujdoskolnia, mert előbb „in effigie” halálra ítélték, később katonának keresték az osztrákok. 16 éves volt ekkor. 17 éves huszárhadnagyként Sümegen gyógyyszerészgyakornok. Gyakran készített és vitt orvosságot a közeli Kehidán gyöngélkedő Deák Ferencnek.

Poeltenberg Ernő lovag honvéd tábornok (1814-1849) osztrák származású honvédtábornok, aki noha nem is tudott magyarul, csatlakozott a magyar szabadságért küzdő honvédsereghez. A pákozdi csatában Móga mellett harcolt, résztvett Görgői felvidéki hadjáratában. A kápolnai csatában ezredes hadosztályparancsnok volt, sikeres volt a tavaszi hadjáratban. A győri, komáromi és görömbölyi csatákat követően vezérőrnagyként került orosz fogságba. Kötél általi halált halt.

Xantus János XIX. századi utazó (1825-1894). Kaposvárott helyezkedett el mint aljegyző, s ügyvédi vizsgáját 1847-ben Pesten tette le. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharchoz önkéntes nemzetőrként csatlakozott, majd honvéd tüzéerként többek között részt vett a pákozdi csatában és huszár főhadnagyként Komárom védelmében is. Egy kitorési kísérlet után 1849. február 8-án Érsekújvárnál elfogták, és hadifogolyként a königrázi táborba került, ahonnan 1850 júliusában kiszabadult. Később hazafias nyilatkozatai miatt Prágában ismét elfogták, s a hadbíróóság börtönbüntetésre ítélte. A fogságból sikeresen megszökött s a felelősségre vonás elől Németországon, Belgiumon és Franciaországon keresztül Londonba emigrált, s 1852-ben áthajózott az Amerikai Egyesült Államokba.

Az Ingókövekről – másképp: Szőke Lajos: Azt a bizonyos gyógyító erejű sugárzást, melyről szót ejtettem, megtapasztalhatja bárki, aki a pákozdi Ingókőhöz elzarándokol, s annak csúcsa felé helyezi a kezét. A „sárkányáramot” maximális intenzitással s ma is élő valóságában minden szkeptikus érzékelheti, aki ugyanitt a kevésbé látványos ingókő felé tekintve, a Pogánykő és az ingókő közelébe beáll, az oldalát fordítva a kövek felé, ugyanolyan testtartással, ahogyan a közlekedési rendőr mutatja az oldalra tartott kezeivel az átmenő közlekedés irányát. Itt, ez utóbbinál csupán egyetlen megkötés van: ennek a vizsgálatnak az újhold vagy a telihold napján, illetőleg az ezek előtti napokon kell megtörténnie. Ezen a napon, oldalt állva, a Pogánykő felé tartott kezünkben – általában – forróságot kell éreznünk, miközben a másik kezünk enyhén zsibbadva vagy hűlve, a kevésbé látványos ingókő irányába mutatva, azon túl kijelöli a sárkányáram Templom-hegy felé vezető irányát.

Pákozdi az a település, ahol **egy évben kétszer is aratnak:** nyáron a búzát, télen a nádat. **Halasi Józsefné:** Nagyon sok család, mondhatni a falu nagy része mezőgazdasággal foglalkozott: ki a saját földjén, ki napszámba – másnak. Saját igavonó állatok és szerszámok voltak. Abban az időben mindenki földet vásárolt, hogy jobban megéljen. Gabonát mindenki vetett, hogy legyen liszt. Takarmánynövényt pedig az állatok tartásához. Igen nehéz munka volt az aratás. Napfelkelte előtt már indulni kellett, mert csak akkor lehetett kötelet készíteni, amíg nem, száraz – különben törik. Hárman arattak: egy kaszálta a gabonát, az aki szépen lerakta a kaszával, utána aki összeszedte marokba sarlóval, és kiborította a harmadik által leterített kötélre. A második marok után össze lehetett a kévét kötni, majd összehordták a kévéket és kepébe rakták. Utána összegereblyézték az elmaradt szálakat, hogy minél kevesebb szem maradjon a földön. Az elhullott szem se vesszen kárba a nagyobb gyerekek kihajtották a libákat a közeli tarlóra, mert amelyek háznál lány volt sok-sok éven keresztül tartották a libát a húsáért is, és főleg a tolláért, amiből a stafirung készült: 2 dunna, 6 párna, 2 kispárna. Mindenféle zöldséget, haszonnövényt is termeltek, amiből pénzt lehetett remélni. Piacra, Székesfehérvárra jártak: sokan gyalog, kosarakkal. Szekérrel csak akkor, ha többet vittek. Például a pákozdi paradicsom nagyon híres volt, és ha egy szekérrel vittek is, el tudták adni, mert akkor mindenki befőzött télire. A paradicsom nagyon ízletes, jellegzetes formájú és húsú volt. Az egész nap a földeken dolgozókat is éltette: ezt ették. Nemcsak jóllaktak, de a szomjúságukat is oltotta.

Nádazás, halászat: Évszázadok óta megélhetési forrás a nád a településen. Kialakultak a sajátos eszközei, amelyek ugyanúgy változtak a technika fejlődésével, mint bármely iparágé. Családoknak adott és ad munkát, megélhetést. Egymásnak adják át a jelképes staféta-botot úgy, ahogy csak az teheti, akinek a lelke is benne van. A másik megélhetési forrás volt évszázadokon át a halászat. Híres speciális eszköz volt a varsa. Hálókötélből is kötötték, de igazi pákozdi specialitás a vesszőből font csikvarsa. A pákozdi halászok az úszólápot tükrös cérnahálóval bekerítették, és az alatta tanyázó halakat, főleg harcsákat dobogással zavarták. Napjainkban is tudják családok az elkészítését. Őrzik fortélyait, hogy a jövőnek is megmaradjon.

A második világháború után Pákozdi község a káptalan tulajdonában volt mintegy 650 katasztrális hold nádast kérte. Nem kaphatta meg, a Velencei-tó állami tulajdonba került. Ezért 1945 őszen a községi képviselő-testület nem a tulajdonjogot, hanem a **nádvágási jogot** igényelte. Fejér vármegye földbirtokrendező bizottsága ekkor a nád kitermelését a község előljáróságára bízta. A helybeli nádvágók kétharmad, a vidékiek fele-fele arányban részesültek a kivágott mennyiségből, az államot a fennmaradó rész illette. A nádra különösen 1945–1946 telén nagy szükség volt, azt elsősorban helyben kellett értékesíteni. Ki kellett javítani a háborúban megrongálódott középületeket, lakóházakat.

Bella-tó: Valamikor réges-régen, a tatárjárás idején, a Muhi csata után IV. Béla királyunk erre a területre érkezett. Bella-nevű lova nem tudni, hogy a fáradtságtól-e, megbottlott. A király ezt jelzésnek vette, hogy üldözői még távol vannak, ezért kísérőivel megpihent. Szerencsére nem sérült meg. Ezt az eseményt megtartotta a népemlékezet, mert ettől kezdve nevezték a területet Bella-tónak majd a tórol a patakat Bella-pataknak.

Rigó Jancsi: Paris, Restaurant Paillard 1895. „Cigányosztöne mindenesetre azt parancsolta, hogy újra közeledjen az asztalukhoz. A többi a hegedű mondta el helyette. Azt mondta a hegedű, hogy nincs tündéribb, káprázatosabb éjszaka a szőke hercegné fekete szeménél.” Egy romantikus szerelem kezdődött, amikor az egyszerű dallam művészi fokon feldiszipve megszólalt a hegedű húrjain: Fekete szem éjszakája... Rigó Jancsi a XIX. század élő legendája volt. A pákozdi cigánysoron született. Dankó Pistával vetelekedett a hírneve. Lábai előtt hevert Bécs, Párizs, London, New York. Legendás életéből filmek, versek, festmények születtek.

Párizsban találkozott Clara Ward - Chimay hercegnővel, aki egy dúsgazdag francia-belga hercegi család leszármazottjának volt a felesége. Nagy szerelem lett a találkozásból. Erről cikkezett az akkori világsajtó, megteremtve ezzel Rigó Jancsi és a cigánymuzsika legendáját.

Mindketten házasok voltak, először titkon találkoztak. Válásuk után 1896-ban, a millennium évében összeházasodtak. Természetesen az akkori média nagy figyelmet szentelt az új frigynek.

Nászútjuk alkalmával Pákozdra is eljutottak: pénzt szórak a település szegényeinek. Jártak Budapesten is, a Rémy Szállóban. Boldog férjként itt kérte meg cukrász barátját, készítsen egy olyan süteményt, amely olyan barna, darabos lesz, mint ő, olyan édes legyen, mint a szerelmük, és olyan könnyed, mint a felesége. A sütemény elkészült... Készül napjainkban is. Nem vált köddé, mint a szerelmük. De ez már egy más történet.

Rigojancsi sütemény (családi): Hozzávalók: 7 egész tojásból készült csokoládétortalap, amit nagyobb tepsiben sütünk meg, hogy csak ujjnyi vastag legyen. Amikor kihűlt, kettévágjuk. **Töltelék:** 8 dl tejszín, 6 dkg kakaó, 12 dkg vaníliás cukor, 1 csapott evőkanálnyi zselatin. **Bevonat:** 30 dkg cukorból és 4 dkg kakaóból készült fondan vagy 3 dkg kakaóból 3 dkg cukorral főzött, 3 dkg vajjal elkevert csokoládémáz. A tejszint – amit előbb pár óráig jégen vagy jó hideg helyen tartottunk – habústben vagy porcelán- tálban kemény habbá verjük, és közékeverjük a kevés vízben feloldott, átszűrt zselatint. A kakaót összekeverjük 12 dkg vaníliás cukorral, és azt lassanként a tejszínhabhoz keverjük. Az egyik lapra rásimítjuk a krémet. A másik lap tetejét a csokoládémázzal bevonjuk, 5 cm-es kockákra vágjuk, a krém tetejére fektetjük, s vizes késsel a kockák irányában végig vágjuk. Fogyasztásig hideg helyen tartjuk.

Bártfai Laci bácsi mesterszakács féltve őrzött receptjeiből: Pákozdi túrós rántott palacsinta: 20 palacsinta, 25 dkg túró, 1 pohár tejföl, 1 cs. vaníliás cukor, 2 evőkanál rumban áztatott mazsola, porcukor, citromhéj, a bundázáshoz: liszt, tojás, zsemlemorzsa. A túrot, a tejfölt, a vaníliás cukrot, 10 dkg porcukrot, a mazsolát és a reszelt citromhéjat jól elkeverjük. A palacsintákat ezzel a keverékkel töltjük meg, fellekerjük, és a szokott módon panírozzuk. Forró olajban kisütjük, majd lecsepegtetés után megszórjuk fahéjas porcukorral.

Rózsa Istvánné mesél: A régi uradalom (a magtár, a lóistálló, a cselédházak) körül este 9-től hajnali 3 óráig kézi lámpással a kezében éjjeli ór jelezte óránként az időt. A magtár oldalfalán volt egy kulcs és egy lámpatartó. Itt volt egy jegyzetfüzet is, amibe az eseményeket írta. Ha végzett a munkájával, mindent oda pakolt. A következőképpen tért nyugovóra: Éjfél után óra 3, / aludjatok, én nem bánom. / Szemem álomra lezárom, / éjfél után óra 3.

PÁZMÁND

Régi harangozási szokások - Ifj. Pintér László

Napközben ha megszólal templomunk kisharangja, főképpen az idősebb asszonyok kérdezzétek egymástól: - Ki a halott? Aggódnak, hogy talán rokon, szomszéd, ismerős költözik ki a temetőbe. Korábban a harangszó pontosabban tudósított az elhunytól. A legkisebb harangot húzták meg kisgyermek halálakor. Felöltő nő halálakor két „verset”, férfi elhunytakor három verset húztak, utána az összes harang szőtt – kiharangozták a halottat. A temetések a háztól indultak, ekkor is harangoztak, amíg a temetőbe nem értek. (Egy vers = egy „Üdvözlégy Mária” imádság, amit a harangozó magában mondott a harangozásokor. – a szerk.)

Tűzjelzés esetén illetve nagy vihar közeledtekor felhősztatás céljából úgy verték félre a harangot, hogy a nyelvére rákötötték a harangkötelet. Ez utóbbi esetben egyrészt babonából, másrészt hogy imádságra szólítsák a híveket. Nagy tűz esetén gyorsan, csitultával egyre lassabban kongattak. A helyi tűzoltóság vásárolt ugyan egy trombitát is, de a harangozó megfigyelő és jelző szerepe a magas toronyban továbbra is megmaradt. A hajnali harangszó télen öt órakor, nyáron négykor szőtt – ekkor keltették fel munkára a cselédeket. A déli harangozás a rádió harangszava szerint történt, ez volt a legpontosabb időjelzés. A harangozó 1952 előtt idősebb Tóth Mihály volt a fia segítségével. 1952-1970 között Tóth Rudolfné, 1970-től Tóth Mihály (Misi bácsi). Szép tenor hangját és zenei érzékét kihasználva a plébános kántorképző tanfolyamra is küldte, ahol oklevelet szerezvén hosszú évekig az orgonát is ő szólaltatta meg a templomban. A harangozás villamosítása és Misi bácsi nyugalmába vonulása alkalmából megkapta ajándékba a nagyharang köteleit Sándor atyától, s most tölem ezt a kis cikket... tiszteletem jeleként.

Húsvéti sibalás Pázmándon

A tavaszi népszokások közül ma is él Pázmándon a húsvéti sibalás szokása, mely Fejér, Veszprém, Komárom és Pest megyék szlovák telepítésű falvaira jellemző. Legfontosabb kelléke a fűzfavesszőből font „siba” /más helyeken korbács/. Leggyakrabban a 8 szál vesszőből kötött négyzetes sibat, vagy a 9 szálból készült kigyóhátú sibat használnak ma is. A négyzetes sibat tartják a legszebbnek, ezt kötik leggyakrabban. Kilenc szálból a gömbölyű vagy kigyóhátú siba készül, amelynél a közepén futó vezérszál köré nyolc vesszőt fonnak. Sibafonás előtt a vessző vastagabb végét késsel bevágják, majd a hüvelykujj körmével végighasítják. A kés élével kikaparják a kettéhasított vessző belsejét, hogy hajlékonyabb legyen. Felső vékony végeiket összeillesztik, alsó vastagabb végeiket késsel egyenlő hosszúságúra levágják, majd itt a kettéhasított vesszővel körbetekerik. Ha a fonással elkészültek, akkor csomót kötnek a siba végére. Az elkészült sibat általában mindjárt ki is szokták próbálni a fonásban segédkező gyermekek, vagy asszonyon: játékosan néhányat rájuk ütnek. Már virágvasárnap megfonják a legények és a nagyobb fiúk a sibat. A kicsi fiú számára apja vagy nagyapja készíti el. A siba hossza általában 60-80 centiméter. Pázmándon húsvéthétfőn, kora reggel indulnak a legények a lányos házakhoz. Azt tartják szerencsésnek, ha még az ágyból ugrasztják ki a lányt. Manapság a 10-15 éves fiúk gyakorolják ezt a szokást. Rokon lányoknál, ismerősöknél nem maradhat el a sibalás. Iskolás fiúk felkeresik, megsibálják osztálytársaikat. Pázmándon a már menni és beszélni tudó 2-3 éves kisfiúk is sibat tartanak a kezükben. Amikor a legények betérnek a lányos házhoz legelőször a lányt sibalják meg. Mögé állnak és kezdik a rigmust: Sibiribi tojásos / Keléses bolhásos / Esztendőre frissebb légy / Ne olyan lusta, mint most! - A szöveget szinte szótagolva mondják, az egyes szavak között kis szünetet tartva és minden szótagra ütnek egyet a lányra. A lány után édesanyját, nagyanyját, a ház valamennyi nőtagját megsibálják. A sibalás után a II. világháború óta locsolnak is. A locsolás történhet jószagú kölnivizzel is, de nem ritka az a fiúcsoport, akik szódásüveggel járnak a falut. A lányok, asszonyok a sibalás után pálinkával, borral kínálják meg a legényeket, majd piros tojással köszönik meg a megemlékezést. Ehhez a mások által talán barbár szokásnak tartott sibaláshoz hozzátartozik, hogy nagyon megsértődne az a pázmándi lány, vagy asszony, akit senki nem sibal meg húsvéthétfőn.

Pázmándi kvarcitsziklák

A község déli bejáratánál a műüttől mintegy 100 méterre különleges szikla alakzatok láthatók az út bal oldalán. Ezek a képződmények az eocén vulkáni földmozgásokat követő utóvulkáni tevékenység során alakultak ki. A létrejött hidrokvarticos övek legjellemzőbb példái a Zsidó-hegyen és a Kálvária-hegyen találhatók. A változatos sziklakepződmények a korai földtörténetet idéző különlegességek. Látni itt felfelé nyitott sziklahasadékokat, van egy felülről lefedett köfűlkehez hasonló képződmény és egy asztallapnak nevezett, fekvő 3x5 méteres sziklatömb is. Ezeken kívül több különleges „száiban álló” sziklaalakzat látható. Az egyik vízszintesen fekvő sziklán lévő mélyedés a csapadékos időszakban vízzel telik meg. A népnyelv ezt találóan „rökaitatónak” nevezte el. A Zsidó-hegy északkeleti részén a szőlők mentén a limonitos kőzet kaolinosodott, kőfejtőben a leomlott kőzetek között gyakran találni vulkanitot. A védett terület felszíni formái mellett eredeti állapotban őrzik a környező sziklagyepet és a jellemző növénytakarásokat, amely botanikailag különlegességeket rejt magában.

Pázmándi értékmentés – Hegyi János

Talán nem titok senki előtt sem, mennyi nagyszerű építészeti érték maradványai találhatóak meg faluszerte. Jelenleg - vallástörténeti és kultúrtörténeti szempontból – az egyik legérdekesebb, a „Hegyen” található Kálvária. A Iatrok és Krisztus keresztjei messiás vidékről látszanak. A stációk – Krisztus keresztre feszítésének állomásai – azonban a 40 éve erdőszített hegyoldalon szinte láthatatlanok. A Kálvária nyomvonala az 1903-ban történt áthelyezés óta gyakorlatilag a Kossuth utca („Belső utca”) folytatását képezik. A kálváriák elterjedése annak köszönhető, hogy az egyház és a keresztény ember hite szerint járja végig a „keresztutat”, ami Jézus szenvedéseinek útja a pilátusi ítélettől a sírba tetélig. Minden ember nem keresheti fel Jeruzsálem földjét, a Golgotát. Ezért pápai engedéllyel kálváriák épültek felidézve Krisztus szenvedéseinek helyszínét. Korai időkben XVI.-XVII. században szinte kizárólag a Ferences rend kolostoraiban, zárt térben építettek kálváriákat, „előjogok alapján” mivel a ferencesek voltak a Szent föld őrői. A rendház előjárói kérték a XVIII. században az előjogok kiterjesztését a hívőkre is ezzel lehetőség nyílt, az épített kálváriák gyakori megjelenésére. Ahol csak lehetséges volt igyekeztek az építők az eredeti helyszínhez hasonlókat találni. Ezért természetes, vagy épített dombra telepítettek. Erre ösztönözte az építőket az a pogánynak mondott hagyomány is, hogy a kultikus helyek minél közelebb legyenek az égiekhez, a résztvevők közelebb kerülhessenek az istenekhez és egyben kiemelkedhessenek a hétköznapi világából. Pázmádon erre a célra ideális helyszín volt a Zsidó-kő hegy. Szinte bizonyos, hogy a település akkori tulajdonosa a Komáromi Jezsuita Rend építhette a XVIII. Században. A 1796-os Canonica Vízitáció szerint már volt kálvária a faluban, 1903-ban felújították. Régi öregek elmondása szerint áttelepítették más helyszínre. Abban az évben, vagy a következőben hatalmas jégverés tette tönkre a termést a határban. Engesztelésül ezért állítottak keresztet a falu két végébe. Az egyik még mindig az újfaluban van, a másikat a templomkertbe helyezték át a verebi útról. 2007 márciusában lelkes pázmándiak feltárták a maradványait, járhatóvá tették a kálvária útját. Ez a hely kulturális és történelmi múltunk figyelemre méltó része. Rajtuk –pázmándiakon - kívül senki más nem fogja megővni, védelmezni. Inkább legyünk büszkéek rá, hogy képesek vagyunk az elődeink számára fontos értékeket megőrizni, tiszteletben tartani.

A pázmándi általános iskola a valamikori jezsuita rendház, majd uradalmi kastély felújított, műemlék jellegű épületében található. 1967 óta folyik a nyolc osztályos általános iskolai oktatás. Az iskolánk épületének két szintje van: a földszint és az emelet. Az emeleten hat, a földszinten két tanterem található. Az épületben nem csak ez a két szint van. Alatta található a pince ahonnan egy alagút vezet a templomunkba. Nagyszüleink és dédszüleink elmondásai alapján az ófalu alatt alagút rendszer van, még a jezsuiták építették védelmi okokból. Az iskolánkat és a templomot is összeköti az alagút. Községünk történetében a Kempelen család fontos szerepet játszott, ezért 1995-ben az iskolánk felvette Kempelen Farkas nevét. „Volt egyszer egy híres magyar, aki az ördöggel cimborált.” Legalábbis ezt fogták rá, akik megirigyelték, hogy sorjában minden sikerül neki. Még a királyok is varázslónak emlegették. Egész Európa megcsodálta tüneményes találmányait. Természetesen nem volt az ördög cimborája, varázsló sem volt, hanem az esze és a szíve emelte az emberek fölé. A XVII. században élt 1734-1804-ig, abban a korban amikor úgy tűnt a török hódoltság

utáni szegénységben és kábulatban összezsugorodott a kis magyar nemzet. 1769-ben világraszóló találmánnyal lépett a nyilvánosság elé. Mária Terézia királynő kérésére sakkozógépet szerkesztett. A figurákat egy ládán ülő, töröknek öltöztetett ember nagyságú bábú mozgatta, a láda kinyitásakor csavarokat, fogaskerekeket, különféle szerkezeteket lehetett látni. A sakkozó-automatával a feltaláló egész Európát bejárta, a híres géppel állítólag Napóleon is játszott. A rejtélyes masina titkát sokan próbálták megfejteni, sikertelenül. Az biztos, hogy Kempelen megrézfálta a szenzációra éhes környezetét. A kor tudománya még nem volt képes valódi automatát alkotni, a gépben a sakkiparlik alatt valószínűleg ember ült, érdemeit csalafintasága sem csökkenti, mert a bábuk mozgatásához, a sakktabla szemmel tartásához olyan optikai, mechanikai megoldások voltak szükségesek, amelyeket csakis a kor kiemelkedő tudósa volt képes megalkotni. Több tudományba is belekóstolt, érdeklődött a jog, a filozófia és a nyelvészet iránt. Ma leginkább mérnöki tevékenységére szoktunk emlékezni. Pozsonyban hajóhidat emeltetett a Dunán. Beszédutázó gépe a beszédhibák javításának eszköze volt. Hasonlóképpen jelentős találmánya a vakok számára készített írógép is. Mikor a királyné himlőben megbetegedett, Kempelen agyát készítette neki, amelyben írni, olvasni, ülni vagy feküdni lehetett. Szókóikutat épített a schönbrunni palotához. A hírneve ellenére sem fogadta el Mária Teréziától a főnemesi címet, haláláig köznemes kívánt maradni. Kempelen Farkas nem csak, mint tudós, de mint államférfi is sokat tett Magyarországgért. A magyar udvari kamara tanácsosaként bölcs tanácsaival segítette a nemzet sorsát jobbra fordítani. Amikor kegyvesztettként végképp bezárultak előtte a Bécsi-Burg kapui azt mondta: "örülök, hogy annyi éven át látszólag a szolgátok voltam, holott hazámért tettem mindent, ami tennivalóm volt". A Kempelen család kriptája a pázmándi római katolikus templom sekrestyéje alatt van. Nagyszüleink szerint a templom oldalán található befalazott ajtó és a hozzá tartozó ösvény arra szolgált, hogy a Kempelen család ott járjon a szentmisére.

Lőrincz Béláné: Máté Péter a szomszédunk volt – 1979-ben már a helyi postán dolgoztam és akkor a még sokkal kevesebb színes lapok közül az „Ez a Divat” újságot lapozgattam. Mindig volt benne egy művész oldal is, és megpillantottam Máté Pétert és feleségét. Nagyon megörültem a képnek és a cikknek, hiszen Péter akkor már ünnepelt énekes és zeneszerző volt. Nagyon szerettük a dalait, már egy lemezünk is volt Tőle. Mit ad Isten! Vasárnap megjelenik előttünk egy autó, kiszállnak, én rögtön megismertem, hogy Ők azok. Mondják, hogy Pázmádon eladó parasztházat keresnek. A szomszéd házat megnézték és meg is vették. Megismerkedtünk velük. Még élt apósom, Lőrincz Sándor bácsi, anyósom Örzse néni is, közöttük igazi jó barátság alakult ki. Péter 32 éves, Edit a felesége 30, két kislányuk Micike 7, Dorka 2 éves volt. Apósomat, anyósomat úgy szólították, hogy Papa és Mama. Amikor a házat csinosították mindig kikérték a véleményünket. A Papa a kertben segédkezett, a Mama még meszelni is megtanította Editet, és sok más falusi munkára is. Hétfőgőz, ha jöttek mi előre begyűjtöttünk, hogy meleg legyen. Szénrel tüzeltünk, a szoba földes volt, a vizet is régifajta, tekerős kútból húztuk. Telefon se vezetékes, se mobil nem volt, úgy kellett a Postáról telefonálni. Nagyon szerettek itt lenni. Nyáron, amikor már nem volt iskola, mindig itt voltak. Péter a kertben is tevékenykedett néha, farmernadrágban, gumicsizmában letérdepelve gazolt. Már a kaszával is megbarátkozott, akkor még nem volt fűnyíró. A Papa megmutatta, hogyan kell megköszörülni és kipróbálta. Jaj, egyszer elvágta az ujját. Szegény Gabi néni, a Péter édesanyja, úgy megijedt, hogy most nem tud zongorázni. Egyszer sütöttem háromféle falusi rétest, a káposztás ízlett Nekí legjobban, belül borsos, kívül kicsi porcukor rajta. Mindig ezt mondta: „Ági ez a csúcs”, ettől jobb sütemény nincs. A falunak van egy varázsa, amit Péter hamar megérezett, és imádott itt lenni. Mindenki szerette, szinte előre köszönt az embereknek. Egyszer a Kultúrházban ingyen műsort adott, elhozta a Záray-Vámosi házaspárt is. Amikor lejöttek, mindig átjöttek köszönni, ha mentek haza, elköszönni. 1984. szeptember első vasárnapja volt, a Péter kicsit előbb átjött, mielőtt mentek, beszélgetni. Leült a padra a Papa mellé, rágyújtott egy cigarettára és azt mondta: „Elszívjuk Papa a búcsú cigarettát.” Fehér Dachia autójuk volt, amivel innen is járt fellépni. Következő hétfőgőz is ott volt az ország szélén valahol. Edit itt volt Pázmádon a lányokkal, megbeszélték, hogy Péter vasárnap jön értük. Sajnos vasárnap csak egy taxi jött, s hozták a hírt, hogy a Péter meghalt. Megállt a szíve, mert beteg volt. Nagyon sok cigarettát is szívott. Pázmándról egy egész busszal mentünk a temetésre. Sírva vigasztaltuk egymást, reménytelenül. Máté Péter egy csupa szív-lélek ember volt, sugárzott róla a szeretet, az emberség.

SUKORÓ

Sukoró a Buda és az Adriai-tenger között futó fő kereskedelmi út mellett feküdt. A középkorban Sukoró Pákozdt után a környék meghatározó települése. Első fennmaradt írásos említése 1632-ből származik, amikor is egy egyházi összeírás szerint református prédikátora volt. Legréggebbi, mára már elvesztett pecsétje azonban 1623-as keltezésű lehetett.

Nagy dicsőség éri a községet 1848. szeptember 28-án. A falu református templomában ült össze az a haditanács, amely a Magyar hadsereg első, Sukoró és Pákozdt között lezajló csatáját készítette elő. A falu kegyelettel őrzi a haditanácsban részt vett tisztek emlékét, templomi felszólalásairól legendákat mesél. A tisztek ülőhelyét a templom padjain emléktáblák jelzik. Említésre méltó, hogy a haditanács ülését rögzítő hadműveleti napló, valamint az a levél, amelyben Móga Batthyány Lajoshoz írja le a csata menetét – sukorói keltezésűek. A falura nagy létszámú hadsereg ellátásában nagy feladat hárult. Sukoró és Pákozdt térségében mintegy 900 fő és 13,540 ember állomásozott. Ekkora hadsereg élelmezése nagy gondot okozott a hadsereg parancsnokságnak. Erről vall Móga hadseregparancsnok levele Csányi Lászlóhoz, a kormánybiztoshoz, amelyben felkéri, hogy gondoskodjék Sukoró térségben állomásozó hadseregoszlop tábori ellátásáról. Ezen az ellátási zavaron segített a falu, mikor is a borsodi nemzetőröknek 1310 kenyert sütött. A tábor már 1848. szeptember 27-én állt a faluban, sőt sebesültek fogadására is berendezkedett. A „Dunán innen honvédsereg 3. zászlóalj” tábori orvosát már 27-én Martonvásárról a táborba szállították. A csapatok zöme azonban csak szeptember 28-án érkezett meg a falu térségébe. A falu lakói a csatából is kivették a részüket. Jó helyismeretüket kihasználva, az erdőn keresztül Pátka felé menekülő horvát csapatok üldözésében, szétszóródásában serénykedtek. Az első tűzkeresztségen győzelemmel átesett Magyar hadsereg 1848. szept. 30-án hagyta el sukorói állomását, és foglalta el a martonvásárit. Méltán érdemelte tehát meg a falu lakossága a 48-as törvények reá vonatkozó könnyítéseit, elsősorban a jobbágyfelszabadítást. Sukorón két évvel ezelőtt még egész házsorokat láthattunk fehérre meszelt, sárfalú, nádtetős házakkal. Ma is ilyen a Szilvás-sor, amely az 1848-as pákozdi csatát előkészítő haditanács színhelyéül szolgáló sukorói református templomtól indul a borjűvölgyi pincesoron keresztül a Meleg-hegy felé. A székesfehérvári István Király Múzeum itt rendezte be Fejér megye első szabadtéri néprajzi múzeumát, a Néprajzi Házat, amit 1967-ben nyitott meg Andrásfalvy Bertalan néprajzkutató. A Szilvás-sor házaiban hajdan zsellérek laktak, a Néprajzi Ház (Szilvás-sor 7.) is jellegzetes zsellérház. Egykori tulajdonosai legfeljebb egy hold szántófölddel és kis darab szőlővel rendelkeztek. Napszámomunkából éltek, nyáron aratni, csépelni jártak a Mezőföld uradalmi pusztáira.

VELENCA

Tóth Lászlóné: A Bence hegyen levő „Vörösmarty Préház” története

– Nagyanyám elbeszélése alapján –

A Nagyanyám Schwanner Lajosné született: Petró Erzsébet, Sárosdon, Csillagpusztán az akkori Eszterházy birtokon született. A dédapám Petró Mihály ott volt gépész-kovács. Az akkori időben még lejártak a Bakony-hegység erdejéből a betyárok Sobri Jóska vezetése alatt. Ott, Csillagpusztán a Sárrét ingoványos nádrengetegében sokat bujdostak a pandúrok hadnagya Beleznay és Ráday elől. A dédapám sokszor segítette őket, meleg étellel és forró teával, amikor napokig a nádasba bujdtak el. Amikor a lovaik betegek voltak, akkor azokat is meggyógyította és megpatkolta. Ha a Ráday pandúrhoz ott leheltek a ház körül, akkor Nagyanyám, mint afféle kislány az udvaron labdázott. Ezt látták a betyárok mindig és tudták, hogy nem lehet mozdulni, mert a házban vagy a ház körül vannak lesben a pandúrok. Sok éven keresztül volt a dédapám a betyárok pártfogója. Sokat kérdezgette őket Ráday és Beleznay hadnagya a betyárok felől. Sőt még Nagyanyámot is vallatták, mint cserfes kislányt, hogy mikor, kik jártak náluk. De a ő soha egy szóval sem árulta el őket. Tellett múlt a sok év és Nagyanyám szép eladó leány lett. Volt kérője is, de hozománya csak a staférunnya volt. Megtudták a betyárok, hogy a Nagyanyám férjhez menne, de nincs semmije. Lejött ekkor egy nagy hófúvásos éjszaka a Bakony erdejéből Sobri

Jóska, a betyárvezér és bezörgetett a Nagyanymékhöz: - Mejszter uram engedjen bé. - A dédapám csendesen kinyitotta az ajtót. És akkor a betyárvezér kifordította a tarisznyáját, amiből ezer pengő forint gurult elő. Azt mondta a betyárvezér: Ez a pénz Mejszter uram a kis Erzsébet leánya hozománya. - Aztán gyorsan eltűnt a nagy éjszakába. Így aztán a Nagyanymé férjhez jött Velencére a Nagypámhoz. Hozta magával az ezer pengő forintot. Ugyanabban az időben éltek Kápolnásnyéken a Vörösmarty Mihály és családja. A vagyonukat hadikövényekbe fektették, azt remélték, hogy majd magas kamatot kapnak érte, sajnos tönkre mentek, mert a bank nem tudta visszafizetni a befektetett összeget. Nem volt más választásuk a Vörösmarty Mihály családjának, mint hogy elárverezessék a Bence hegyen levő 2 hold szőlőt és a szép lakóépülettel együtt a pincét is. Nagy hírverés előzte meg ezt az egész szomorú tönkremenést. Sokan pályáztak a Vörösmartyék szépen gondozott 2 hold szőlőjére és lakóház pincéjére. Az összeg nagy volt, amit kértek érte. Éppen ezer pengő forint. Nagyanymé ezt meghallották beneveztek a licitálók közé. Mivel a Nagypám előjáró volt a községi ügyekben, a jegyző mellette volt. Így aztán sikerült az árverésen megvenni, és egy összegben letenni az ezer pengő forintot. Így került a Vörösmarty Mihály szépen berendezett lakóház és pince 2 hold szőlővel az én drága Nagyanymé hozományából a családunk tulajdonába. Azt tudom, hogy a sok edény, bútor, hordók, prések és minden használati tárgy ott maradt a Nagyszüleim tulajdonába. Pár szép dolgot visszaszolgáltattak a kápolnásnyéki Vörösmarty Múzeumnak. Én is mint kisgyermek sokat voltam ott a szőlőbe, szerettem ott lenni, mert tudtam, hogy egy nagyon okos, jó magyar ember volt. Azt is tudtam, hogy volt egy nagy Kálmán- körtefa, alatta egy nagy gömbölyű és henger alakú mészko ülőke, amin írta a legszebb versét Vörösmarty Mihály, „A vén cigányt”. Sok éven át volt jó gazdája ennek a szép vagyonnak a Nagyanymé és a Nagypám. Finom bort termelt a 2 hold szőlő, sok korcsmáros vette meg a borukat. Ebből éltek, neveltek fel 5 gyermeket. Én, mint a késői unoka, mindig nagy szeretettel gondolok vissza a Nagyszüleimre, mert szeretettel és sok munkával éltek. Boldog gyermekéveket töltöttem fent a Bence hegyen a Vörösmarty szőlőben. Ezt a szép időt a háború és az ide-oda járó frontl események tönkretették. A Nagyszüleim meghaltak. A Vörösmarty Présházát a Műemlékbizottság kisajátította. A 2 hold szőlőt kiparcellázták, most már új házak vannak a helyén. A Vörösmarty Présházát át lett alakítva vendéglőnek, de mivel nagyon drágán adták ott mindent, ezért tönkrement. Évek óta nem üzemel.

A Bence-hegy elnevezése: 1714-ben Velence újra betelepítésével bízta meg Meszlenyi János, Vincze György nevű jobbágját, ugyanis a helység lakói korábban a török idő elpusztultak és elmenekültek. A faluba betelepültek főleg reformátusok voltak, akik saját prédikátort-lévitát is hoztak magukkal. Mivel a község a tó mellett kezdett kialakulni, s a közel levő hegyoldalon próbálkoztak a szőlő betelepítésével. A velencei szőlőhegyen a szőlővesszők első telepítésével Bence István próbálkozott sikeresen, a későbbiekben róla nevezték el a falu fölött húzódó domboldalt Bence hegynek, amelynek ma is a hivatalos neve Bence hegy.

Velencei Csontrét nevének története: Velence falunak úgynevezett felső-éjszaki határában lévő kaszáló rétljét Csontrétnek nevezik, melynek elnevezése éppen nem feltűnő, mert a múlt évszázadokból fennmaradt keserű emlékek maradványai több helyen tanúskodnak arról, hogy mielőtt Fehérvár vára a törököktől visszavételezett volna, a vár előtt elterülő több községek terein s mezein táborozások és csatározások víváltak, melyeket mindannyiszor keresztény – és pogány vér áztatott. Velencén, e helyen a fehérvári török csatározókkal csatába ereszkedtek. Voltak idők, midőn e réten és környékén kisebb-nagyobb hadi holmik, sarkantyúk, kard-darabok, s egyebek találtak. Most azonban csak nagy ritkán található egyes emberi, vagy állati csontot, dúsán eltakarja azokat a gazdag fű, melyet évenkénti bő természettel a lakosok éles kaszája lesuhint. A fentiek után, nevét megtartva máig is Csontrétnek nevezetlik. Ezt a legendát 1865-ben írja le Meszlenyi Mór. A valóság alapja az, hogy a Csontrét területén római kori és honfoglalás kori temetők feküdtek, s a Csontréti patak a tavaszi időszakban rendszeresen kimosott a talajból csontokat és egyéb fent jelzett tárgyakat. Hogy nem csupán egy eraviscus-római kori falut kell a velencei településben látnunk, első sorban az a jó minőségű lovas szobor töredék bizonyítja, amelyet talán valamelyik császár tiszteletére állítottak, s Velence területén került elő. A töredéket a régészetileg körülhatárolható településen találták.

Az aranyat rejtő lovas szobor: Velencén a római kori hadiút mentén találtak egy lovas szobrot, amelynek a feje hiányzott. Állítólag évszázadokon keresztül ott állt az út mentén, elviselve a

különbéle népek vonulását, akik nem merték bántani. Az út mellett a szobor mind mélyebben süllyedt be a földbe, már csak a feje látszott ki. Mikor Mátyás király olasz építő mestereket hozatott a messzi Velencéből, hogy a fehérvári várat építsék ujja, akkor érkezett a mesterekkel három testvér is, akik Budáról Fehérvárra jöttükben megálltak itt Velencén. A domb aljából nézték a tájat, a tó vizét a nádasok közti lagúnákkal, s annyira megtetszett nekik, mert hasonlított a lakóhelyükre, Velencére. Ahogy nézelődtek egyszer, csak megláttak egy földből kiálló szobor fejet, amelyet elkezdtek kiásni. Mikor végre nagy munkával kiszedték a földből, felállították. Elhatározták, hogy elviszik Fehérvárra Mátyás királynak. Mikor a kordélyukra akartak tenni a szobor eldőlt, s a feje letörött és temérdek arany pénz esett ki belőle. A három testvér ennek örömeire elhatározta, hogy nem mennek tovább, hanem itt letelepednek és építenek egy város a talált pénzből, amelyet elneveznek magyar Velencének. A közelben lévő kőbányában kezdték el kizsedni a követ az építéshez, amelyet róluk neveztek el Olasz kőfejtőnek. Későbbiekben Bonfini Mátyás király olasz származású udvari történetírója, valóban írt a magyar Velence városról, melyet a venétek, azaz az itáliai velencei építőmesterek építettek a róluk elnevezett tó partján, amit az előtt csak Fertőnek hívtak. A lovas szobor töredék a Székesfehérvári István Király Múzeum bejáratánál található. Velencén az Olasz kőfejtő neve a Velencei-tavi térképeken ma is megtalálható. Velencén a Meszleny Kúria déli sarkában álló fészület története: Az út mellett gyönyörű, sok időt megélt tölgyfa állott. Egy alkalommal hatalmas vihar kerekedett. A fába villám csapott. Az épp ott elhaladó lovas kocsi lovai megbokrosodtak, a kocsi felborult. A Teremtő vigyázott a benne ülő Meszleny Lajosra és feleségére Chernel Rozáliára. Köszönetképp ők állították megmenekülésük emlékére a fészületet.

Csodás jelenség a tó fölött: „Közel negyed óráig lebegett a délibáb a sima víztükör tetején... A tikkadt nyári hőségben, bizonytalan távolságban először homályos körvonalakban, később már teljesen tisztán és élesen látható volt Székesfehérvár fordított képe. A ritka jelenség kétségkívül délibáb volt, amelyet az Alföldet kivéve, csak igen ritka esetekben látható Magyarországon. A különös jelenségnek az oka a fülledt, valószínűtlenül meleg levegő volt...” Fejér Megyei Napló 1940. XLVII.évf.1140.júl.12.p.3.

VERÉB

Tény: Veréb Vitéz

Verub – Verus – Vereb – Wereb –Veréb: A község eredetére nézve egy 1864-es feljegyzés (Nemzeti Múzeum, Pesthy Helys. N. XVI./1. k. p. 274) azt állítja, hogy „a mostani temető északnyugati felén eső domboldalon a török uralom alatt egy kis város volt, melynek nyomai ezelőtt 6-7 évvel, (tehát 1858-ban) még láthatók voltak a bástyaforma földhányások és tégladarabok. Ma szántóföld. E városkát Verébvárnak nevezték és így a falu is róla kölcsönözhetné nevét.” – Evvel szemben teljes bizonyossággal megállapíthatjuk, hogy ez a monda minden alapot nélkülöz. Vereb sokkal ősbibb település, már a török idő előtt is Vereb volt a neve és a törökök a XVII. században feldúlták, leégették. A nép századokon át művelte a földet, irtotta az erdőt, csapolta a vizes völgyeket, szenvedte a háborús idők terheit, élte a jobbágyok életét, fizette az adókat és gyakran szenvedte urai viszálykodásának következményeit. És mégis hűséggel ragaszkodott a földhöz, mely nem volt az övé, s mikor a török hódítók elől elmenekültek a nemesek, ott maradt a nép, hogy megtartsa magyarnak azt a földet, amelyik hosszú századokon át összeforrt a magyar múlt emlékeivel. És ha mindenki el is hagyta a népet, vele maradt a papja. A római katolikus egyház temploma elárvult, elpusztult. A református egyház kis temploma körül ott élt a magyar jobbágy, dolgozott, verejtékezett, őrizte a magyarságát és várta a napfényesebb idők felvirradását. ...

Vereb és Lovasberény közötti út mentén, az út árkában, 1853. május 9-én egy honfoglalás kori sírt tártak fel. A vitéz trepanált koponyájú, aki túlélte az operációt. Ezt bizonyítja az erősen fejlett csontsarljadzás, ami az eredeti csontmetszés vonalát jócskán túlnötte, és az ezüstlemez, amely a csontseb fedésére volt hivatva. Felszerszámozott lovával együtt temették el - ez jelzi harcosi, vitézi mivoltát. A sírban, az öv és a lószerszám aranyozott ezüstműből készült veretei mellett, 12 darab, átlukasztott ezüstpénzt is találtak, amelyek vagy a ruha, vagy a lószerszám díszéül szolgálhattak, és a hadjáratokban való részvételt igazolták. Ezek szerint, vitéz atyánkfia 12 hadjáratban vett részt

honfoglaló őseink portyázásaiban, s ezek a pénzek a zsoldként illetve zsákmányként szerettek egy-egy darabjai voltak. A legrégebbi érem Kopasz Károly által 875-ben, a legfiatalabb pedig, első Berengár által 915 és 924 között veretett ezüstdénárok voltak, tehát ez időszakban vitézkedett, azaz, a honfoglalók első nemzedékéhez tartozott. Az elmondottak tükrében, bizonyosak lehetünk abban, hogy vitézünk az etelközi hazában született és Pannónia földjén, immár az új hazában, Vereben talált végső nyughelyre. A Pogánykő és az Emlékkapu jelölte honfoglalás kori sír az első olyan lelet, amelynek helyét megjelölték, előkerülését kőbe vésett felirattal örökítették meg.

Rege: Vereb Vitéz

A honfoglalás korában élt egy fiúcska, aki alig volt nagyobb, mint az íj, amit a vállán keresztben átveve hordott, a vesszőkkel teli tegez szinte a földet súrolta. Nagy volt az íj, de a legényke a próbálásra felkínált szalmabábú helyett kis madárkára célzott, s röptében lőtte át annak fejét. Nosza, a madár után el is neveztek Vereb-nek mert veréb volt az a madárka melyet oly ügyesen lelőtt. A véres kardot napokkal azelőtt körbehordozták, hirdetvén kell a harcos a csalárhoz. Az első hadjárattól a legényke, férjijellel megáldva, immár lóháton, jó néhány ezüsttel tarsolyában tért meg a Megyer törzs szálláshelyére. Árpád vezér kíséretében lovagolt be az új hazába 895-ben, majd immár Arnulf keleti frank császár zsoldjában, I. Berengár itáliai király ellen vívott csatában kardcsapás érte a fejét, s önkívületben vitték haza. A táltos vette kezelésbe, s miután a csodafüvek nem segítettek, koponyatrepanációhoz folyamodott, hogy a testből kiszállt lélek utat találjon haza a testbe. A táltos sűrű imádkozása, a törzs tagjainak tánca a gyógyulásáért a tűz körül, na meg a sikeres műtét visszahozta vitézünket az életbe. Még sok csatában vett részt, egészen Pavia felgyújtásáig. Ezt követően nem harcolt többé, hanem jutalmul kapott földjén, a róla Verebnek elnevezett helyen élt feleségével, gyermekeivel haláláig. A falu népe még mindig ismeri Vereb vitéz legendáját.

Verebi pompos:

Hozzávalók: 100 dkg liszt, 4-6 dl langyos víz, 5 dkg élesztő, 6 dkg zsír vagy 6 ek. étolaj, csipet cukor, 1 ek. só. (3 rúd)

Töltelék: 3 szál frissen füstölt kolbász összekockázva vagy egészben hagyva. (Készíthetjük kockázott húsos szalonnával, vagy felesben kolbásszal és szalonnával dúsítva párolt vöröshagymával.. Tehetünk párolt káposzta tölteléket is bele.)

Elkészítés: Az élesztőt langyos vízbe morzsoljuk, 1 ek. cukrot teszünk bele, meleg helyen megkelesztjük. Nagyobb tálban az átszitált lisztet a zsiradékkal, a sóval és a megkelt kovással és annyi langyos vízzel összegyúrjuk, hogy rugalmas kenyértésztát kapjunk. 1 órán át kelesztjük. Ha megkelt 3 részre osztjuk, kinyújtjuk és friss füstölt kolbásztöltelékkel megszórjuk. Felsodorjuk, mint a kalácsot és a rudakat tepsibe téve, előmelegített kemencében vagy sütőben megsütjük.

ZICHYÚJFALU

Zichy címer: Nagy Iván közel másfél évszázaddal ezelőtt papírra vetett szavait felidézve: Hol a történelmi valóság végződik, a költészet veszi át szerepét úgy nemzetek, mint egyes családok eredetének történetében. De a költészet ama történelmi homályt föl nem deríti, leggyakrabban csak bonyolítja, és a további kutatás lehetőségét is nehezíti. Majd minden család bír hasonló, régebben vagy újabban kelt pótszerrerrel a történelmi hiteles adatokat meg haladó időkre nézve, mely a család történetét a hatszázados pergamen tartalmain túlviszgye a homályos zürbe, hol a költészet a valósággal zavartalanul ölelkezik. Hazánk legrégebbi ősi családja általában csak a XII. és még inkább a XIII. századig adathalják hiteles okmányokkal nemzedékrendjeiket, azon túl hagyományok igényelt (legtöbbször újabb keletű) regék hivatnak tanúságnak. A fellengző genealogusok (családítörténelmi kutatók) legkevésbé elégszenek meg a száraz valósággal: Az ősrégi Zichy család címerében – mint alább említjük – koronából kiemelkedő két szarvas-agancs látható, ehhez ragaszkodva íratik, miszerint a család egyik őse a hunok korában egy szarvas útmutatása mellett gázolt át a Moetis taván és úgy kalauzolja át a hunokat is; innen lenne a család címere. Egy másik, újabb előadás Árpád alatt a magyaroknak a Volga (Tanais) folyamom átköltözésekor a nemzet egy részét Kis-

Asziába költözteti, és ott a Zichytől a Gogia-Szichi erősség alapítójául; majd még az Ottomán uralkodóház vérokonául tünteti fel. – Megemlítve ezeket, térjünk az okmányok hiteles adataihoz. Zala vármegyében fekszik Zajk (vagy Szajk) helység, most is a gróf Zichy család tulajdona, valamint Somogy vármegyében van Zich helység, jelenleg is a zichyi Zichy nemes család birtoka. E két helységről nevezettek legelőször a Zichy család törzs-ősei. A XIII. század második felében, 1270-ben élt Zichi Gál, aki, valamint még harmadik unokája is Zsigmond de Zajk-nak is íratott. A család egyházi és világi méltóságok sorát adta az országnak, azon belül Fejér vármegyének (gróf Zichy Ödön 1845-1848 között a vármegye főispánja). A török kiűzését követően számos vármegyei település újratelepítése fűződik nevükhöz. A csücskös talp címerpajzs kék mezejében háromágú aranykoronából kiemelkedő két szarvasagancs között egyenlő ágú ezüst görög kereszt. A címerpajzs feletti kilencgyöngyös grófi aranykoronán zárt címersisak, amelynek aranykoronáján a pajzsbeli agancs és kereszt látható. A címertakarók mindkét oldalról arany-kék színűek. a címertartók mindkét oldalról egy-egy hátsó lábán ágaskodó aranyzarvas mellső lábaikkal a címerpajzsot tartva.

Több, - a települést egykor birtokló – Gróf Zichy hamvai nyugszanak a falu temetőjében. Valamennyien szorosan kötődtek Ferenc József udvartartásához. Gróf (II.) Zichy Kázmér 1907/1908-ban Kelet-Afrikai vadászaton vett részt, vadásznaplóját 1910-ben könyv-alakban kiadták A Gauso Nyiro mentén A Natron-tóid címmel. Könyvét 2007-ben a Dénes Natur Műhely Kiadó ismét megjelentette, eredeti képanyaggal és a helyszínt rekonstruáló térképpel.

1938-ban a faluban forgatták Danielle Darrieux francia színésznő egyetlen magyarországi filmjének (Pesti éjszakák) egyes jeleneteit. A forgatás idejére a vasútállomás homlokzatára a „Tállya” felirat került.

